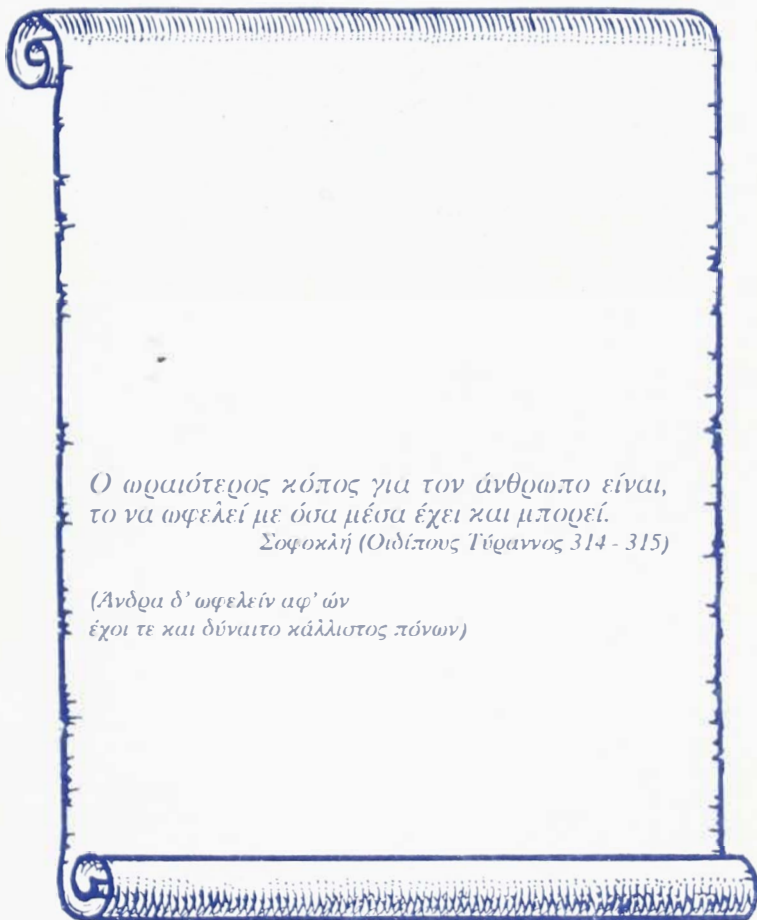

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Ο ωραιότερος κόπος για τον άνθρωπο είναι,
το να ωφελεί με όσα μέσα έχει και μπορεί.

Σοφοκλή (Οιδίπους Τύραννος 314 - 315)

(Άνδρα δ' ωφελεῖν ἀφ' ὧν
ἔχοι τε καὶ δύναιτο κάλλιστος πόνων)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Γιάννη Χατζίνη: Απλότητα και αλήθεια.	1
Εργασία και εργατικότητα.	2
Το μήνυμα των Δελφών.	3
Σπύρου Νάγου: Περί του Χριστού.	5
Κώστα Ουράνη: Ο συνεργάτης.	9
Μαρίας Βασιλοπούλου: Τι είναι η Αγάπη.	10
Σόλωνα Μιχαηλίδη: Το μουσικό συναίσθημα.	13
Κωστή Παλαμά: Ο πιο τρανός καιρός μου. Ποίημα.	18
Αντώνιου Αδριανόπουλου: Η ηθική των Πυθαγορείων.	18
Λόγοι σοφοί.	23
Καμίλλου Φλαμμαριών: Εμφανίσεις ψυχών μετά το θάνατο.	24
Σιλουανός ο Αθωνίτης: Πολύτιμες αναφορές γνώσης και τρόπου εξαγνισμού.	26
Κλεάνθη: Ύμνος στο Δία.	28
A.R. THOMPSON: Ο αόρατος προστάτης μου.	29
Ιωάννας Μαρή: Προγεννητική αγωγή.	32
Μιχαήλ Ιατρού: Η αρετή.	34
Σοφίας Σπανούδη: Βιογραφικά του Φραντς Λιστ.	36
Αιδώς Καλλέργη: Ελευσίνα και Ελευσίνα.	37
Δημήτρη Καμπουρόγλου: Το σώμα και η ψυχή.	42
Νίκος Καζαντζάκης: Τι γράφτηκε μετά το θάνατό του.	43
Υποδειγματικές πράξεις.	50
Χριστ. Καμαρωτάκη: Από τις ινδικές παραδόσεις.	51
Όμραμ Μικαέλ Αϊβανχόφ: Οι προηγούμενες ενσαρνώσεις μας.	52
Κ. Καρυδάκη: Η ελευθερία των ανθρώπινων δικαιωμάτων.	52
Παν. Κανελλόπουλου: Οι πρωτοπόροι και μάρτυρες της αλήθειας.	56
Παν. Βλαχόπουλου: Η ζήτηση στις ανθρώπινες αξίες.	58
Χαράλαμπος Μπάρακλη: Ανθρώπινες τιμές.	60
Πρόγραμμα ομιλιών.	62

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702

Λιανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Θεοδοτική Εταιρεία εν Ελλάδι

Συντακτική Επιτροπή: Π. Αναγνωστόπου, Χ. Μπάρακλης, Π. Παπασιωτίτης

Έτος 43ον, Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 1998, Τεύχος 231

ΑΠΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ

Του Γιάννη Χατζίνη (1900 - 1975)

Είναι πολλοί που εξαλαμβάνουν την απλότητα της σκέψης ως ανυπαρξία σκέψης και την απλότητα της ζωής ως έλλειψη δύναμης για ν' αντιμετωπισθεί η ζωή. Η απλότητα δε σημαίνει αναγκαστικά και απλοποίηση, οπότε η αλήθεια της σκέψης και η αλήθεια της ζωής θα κινδύνευαν να εκμηδενισθούν(...)

Η αληθινή σοφία είναι το κατασπάλαγμα μιας πείρας, που φέρνει τον άνθρωπο από το βάθος στην επιφάνεια, είναι το καθαρό κρύσταλλο που η κατεργασία του καιρού το έχει αποπνευματώσει. Μόνο η επαφή με τις πραγματικότητες της ζωής, η διαρκής πάλη μαζί τους, μπορεί να διαμορφώσει ένα πνεύμα, να το βάλει στο δρόμο του. Καμιά ιδέα, καμιά σκέψη δεν έχει αξία, παρό μόνο αν έχει συλληφθεί μέσα στην ένταση αυτής της πάλης, αν είναι απόρροια μιας κατά μέτωπον αντιμετώπισης της ζωής.

Με την έννοια αυτή, λοιπόν, οι απλοί άνθρωποι είναι οι πιο

βαθιοί, οι πιο αληθινοί. Οι απλές ιδέες είναι οι πιο στερεές οι πιο βιώσιμες. Το αρχαίο ελληνικό πνεύμα έφτασε στις κορυφές, χάρις ακριβώς σ' αυτή την ιδιότητά του της απλότητας, που έγινε συνώνυμη της καθαρότητας και της διαύγειας (...)

Απλότητα σημαίνει και ωριμότητα, που δεν είναι προσιτή σε βάθος παρά μόνο μ' έναν οπλισμό ανάλογων εμπειριών. Οι άνθρωποι με πόζα είναι οι πιο άδαιοι, γιατί επιχειρούν με σχήματα επιφάνειας να αναπληρώσουν την έλλειψη βάθους. Το καθαρό χρυσόπαλλο του πνεύματος μπορεί να ξεγελάει τους ανίδεους, αλλά μέσα σ' αυτή τη διαύγεια κρύβεται ολόκληρο το μυστικό της βαθειάς ζωής.

Συγγενείς αναφορές

Η απλότητα είναι δάσκαλος της σοφίας και δάσκαλος της αλήθειας.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ (Τα εις τον Τυανία Απολλώνιον, Ζ, X)

(Εντέλεια γαρ διδάσκαλος μεν σοφίας, διδάσκαλος δε αληθείας)

*

Αναζήτηση και βρήκα την αλήθεια μέσα στην απλότητα. Να γίνετε απλοί. Τα παιδιά δεν μηχανεύονται. Δεν είναι ακόμη διασπασμένα...

Όταν γίνει κανείς απλός, θα πει ότι έγινε τέλειος. Η λέξη απλός μπορεί να εξηγηθεί με τη λέξη αγνός... Όσο ανιβαίνουμε τόσο γινόμαστε απλοί... Όσο γίνεσθε απλοί, τόσο πλησιάζετε προς τη θειότητα.

Όμοραμι Μιχαέλ Αϊβανζώφ.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ένας φυσικός νόμος

Πρώτο καθήκον του ανθρώπου είναι να εργάζεται. Η εργασία είναι φυσικός νόμος και δι' αυτό ουδέν αργεί εις τον Άπειρο Κόσμο (...)

Η εργασία του ανθρώπου δεν είναι μόνο σωματική, αλλά είναι

και ψυχική. Ψυχική εργασία είναι η διανοητική, διότι το σύνολο του περιεχομένου των ιδεών αποτελείται από ψυχικές δυνάμεις βοηθούμενες εις λειτουργία από την καθόλου εγγεγραμμένη ουσία προς την οποία οι ψυχικές δυνάμεις δίδουν το μέσον της Κινήσεως και Ενεργείας.

ΣΗΥΡΟΣ ΝΑΓΟΣ (Αλήθεια - Ελευθερία - Γνώσις, 3Α)

Ήλπιαν και ξαναείπαν για μένα, πως μ' ευνόησε ιδιαίτερα η Τύχη· κι εγώ ο ίδιος δεν παραπονούμαι και δε θέλω να κακίσω το δρόμο της ζωής μου. Μόνο που στο βάθος δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά **κόπος και εργασία**, και μπορώ να πω, πως στα εβδομήντα πέντε χρόνια της ζωής μου δεν είχα ούτε τέσσερις εβδομάδες πραγματικής καλοπέρασης. Ήταν το αιώνιο κέλισμα μιας πέτρας, που κάθε φορά έπρεπε να την ξανασηκώνεις.

ΓΚΑΤΤΕ

Η εργασία προ πάντων είναι φως για τη ζωή.

ΠΗΝΔΑΡΟΥ (Ολυμπιονίκων, Χ, 26)

(Έργον προ πάντων βιώτω φάος)

Σ' εκείνον που κοπιάζει (για κάτι καλό) οφείλεται εκ μέρους των Θεών, σαν καρπός του μόχθου του, η δόξα.

ΑΙΣΧΥΑΟΥ (Απόσπ. 308, Nauck)

(Τω πονοῦντι δ' εκ θεῶν

οφείλεται τέκνωμα του πόνου καίος)

Η Απολλώνια Πιθική

Το μήνυμα των Δελφών

Όλες οι πολιτείες της αρχαιότητας, εβασίστηκαν είτε σε μια στρατιωτική, είτε σε μια οικονομική ιδέα. Μόνο στην Ελλάδα ανέτειλε η σκέψη πως το Κράτος πρέπει να είναι ένα μέσο για **την ηθική τελείωση και αγωγή του ανθρώπου** κι ότι η πολιτική οφείλει νά' ναι σ' όλη της την έκταση ένα συμπλήρωμα της Πιθικής.

Την πραγματοποίηση αυτής της σκέψης την αναλαμβάνουν οι Δελφοί: ο μεγαλύτερος πνευματικός και ηθικός οργανισμός στην Ελλάδα έως τον πέμπτο π. Χ. αιώνα.

Έτσι η Ελλάδα απ' τους απώτατους καιρούς διά των Δεσφών θέτει τούτο πάνω απ' όλα τα μονόπλευρα προβλήματα: πώς οφείλει ένα Κράτος να διαρρυθμιστεί εκπαιδευτικά για να εξασφαλίσει όχι μόνο την αρμονική αλληλεγγύη των λαών ανάμεσά τους, όσο και τη δυνατότητα της πιο μεγάλης φυσικής, πνευματικής και ηθικής τελείωσης κάθε ατόμου χωριστά.

Θαδαίος Ζελίνσκι (Πολωνός καθηγητής, Ελληνοεπίτης. Από ομιλία του προς τους τελειόφοιτους του Πανεπιστημίου της Μόσχας. «Νέα Εστία», τόμος ΑΙΙ, σ. 1071).

Συγγενής αναφορά

Ο Θεός Απόλλων (...) ο Φοῖβος, ο θεός του λειριού, του καθαρού, του αγνού φωτός, έγινε ο θεός όχι μόνο της σωματικής καθαρότητας, αλλά και της ηθικής αγνότητας (...) Το Δελφικόν ιερόν είχε αποβή ο Πανελλήνιος ή ο παγκόσμιος άμβων, από τον οποίον ο Πιθιος εσάλπιζε τα ηθικά αυτού ζητήματα, σκορπίζων πανταχού της γης πολιτίμους ηθικούς θησαυρούς...

ΔΗΜ. ΓΟΥΔΗ («Το Μαντεῖον των Δελφών», Αθήνα 1937. Επανέκδοση 1997).

Όσω ολιγώτερον λαμβάνεις υπό σημείωσιν τας ταπεινάς σκέψεις των άλλων, τόσω ολιγώτερον μολύνεσαι από αυτάς. Φεύγε όσον δύνασαι μακράν από ανθρώπους απέλπιδας, αβούλους και ασκόπους, αν θέλεις να διατηρείς την ελκτιζήν δύναμιν της διανοίας σου εις το άρτιον. Εάν εξ ανάγκης περιέλθεις εις συνάφειαν μετ' αυτών, αποφάσισε εκ των προτέρων και υποσχέσου οριστικά εις τον εαυτόν σου ότι δεν θ' απορροφήσεις τίποτε εκ των διαλογισμών των.

ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΡΑΚΟΥΔΗ (Στοιχεία Βιονομίας)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αποσπάσματα ομιλιών του Σπύρου Νάγου σε φιλοσοφικό εργαστήριο

Η διδασκαλία περί δικαίου, περί αγάπης, περί γνώσεως, περί ζωηρότητας και δικαιωμάτων του ανθρώπου, περί ελευθερίας και ισότητας, περί αλληλεγγύης και αλληλεγγύης, δεν περιλαμβάνεται εις ό,τι η κακία ηθέλησε να παραστήσει ότι είπεν ο Χριστός και πρέπει να είναι κανείς πολύ απλός να πιστεύσει εις ό,τι απλώς λέγεται ότι είπε.

Η διδασκαλία του Χριστού διατρέχεται εις τρεις κλάδους και η πρώτη ήτο η περί εμπέδωσης των κοινωνιών, διδάσκουσα τον τρόπον κατά τον οποίον θα επιτυγχάνετο η αρμονία αυτών. Ήτο η διδασκαλία η οδηγούσα πάντα αδελφόν άνθρωπον να διαφύγει την επιρροήν της πονηράς ιδέας και εξαίθει τον τρόπον δια του οποίου ηθέλεν αναγνωρίσει τα φυσικά αυτού δικαιώματα και τας υποχρεώσεις του προς τους αδελφούς του ανθρώπους, οι οποίοι είναι, η αλληλεγγύη και η αλληλοβοήθεια, νόμοι δηλαδή οι οποίοι θα εξησμίλιζαν την ευδαιμονίαν υπέρ της ανθρωπότητας (...)

Η δευτέρα φάσις της τριετούς διδασκαλίας του Θεού Διδασκάλου περιελάμβανε ό,τι αφορά τον κόσμον την ύστασιν, ό,τι της ψυχής την γένεσιν και αθανασία, ό,τι την επιρροήν του Θεού προς τους κόσμους, ό,τι την αρμονίαν των ουρανίων σωμάτων, την αλληλεπίδρασιν και επιρροήν τούτων επί των ανθρωπίνων διανοιών, ό,τι θα καταιστήσει τον άνθρωπον όμοιον του Θεού και προσδώσει πτέρυγας εις την ανθρωπίνην ψυχήν, ίνα αναρριχηθεί ανά το άπειρον Σύμπαν, διασπλίζουσα την άπειρον αυτής ελευθερίαν από των δεσμών της ύλης και τέλος ό,τι θα συντελέσει εις την επιτυχίαν τούτων πάντων, αναγεννών τας ανθρωπίνας διανοίας εις την γνώσιν, της οποίας την λατρείαν επεκαλείτο εκ μέρους παντός αδελφού ανθρώπου.

Την διδασκαλίαν ταύτην παρανοήσαντες και παρεξηγήσαντες αι φαρισαϊκαί υποστάσεις της Ιουδαίας, εξήρξαν αμείλικτον πόλεμον κατά του Θεού Διδασκάλου παραστήσαντες αυτόν ως αντιτιθέμενον εις την θρησκείαν του Μωυσέως και των προφητών, προκαλέσαντες ούτω τα αμαθή και δεισιδαίμονα πλήθη κατ' αυτού. Δυστυχώς την διδασκαλίαν παρανοήσαντες και πολλοί των μετέπειτα πατέρων της εκκλησίας επροκάλεσαν τόσας αιρέσεις και εν τω ονόματι του

Θειοτάτου Διδασκάλου έχρυσαν ανθρώπινον αἷμα, επιζυροῦντες οὕτω την μεγάλην αὐτῶν αἰάθειαν και την ἔτι μεγαλύτεραν πνευματικήν αὐτῶν αδυναμίαν. Ομιλῶν ο Θεῖος Πέτρος περί της διδασκαλίας ταύτης ἔλεγεν: «Ἴνα ο ἄνθρωπος, ο ἄγνωστος καρπού γνώσεως, ἐννοίῃσι τα θεῖα της σοφίας ρήματα, πρέπει να ἔχει η ψυχὴ του πτέρυγας αετοῦ, δύναμιν λέοντος και καρδίαν πληρωμένην ἀγάπης(...)

Ἡ τρίτη φάσις της διδασκαλίας του μεγάλου του Ἰησοῦ πνεύματος, ἀφεώρα τον τρόπον της ἀναγεννήσεως και ἀναμορφώσεως της ψυχῆς. Εἶναι η Καινὴ Διαθήκη δυνάμει της οποίας ἐδημοιουργήθηκαν τα Χριστιανικά μυστήρια. περί των οποίων εἶμαι βέβαιος ὅτι οὐδεὶς των ἀντιπροσώπων της Χριστιανικῆς θρησκείας, ἀν μὴ ἡ μεμνημένος εἰς σκηνώματα διδάσκοντα τας ἀληθείας της Φύσεως, θα ὑποπεύει. Τῆς υπερτάτης ταύτης διδασκαλίας ἐγέρθησαν οἱ σπενότατα πρὸς τον Χριστὸν συνδεδεμένοι και οἱ μᾶλλον ἐκ των πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν προικισμένοι το πνεῦμα, ὑπὸ δυνάμεων φυσικῶν.

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀπόλεσε τα ἴχνη της διδασκαλίας του Ἰησοῦ, μάλιστα δε τα κείμενά της ἐκείνα ποὺ ἀναφέρουν διδασκαλίαν του εἶναι ἀλλοιωμένα και περιέχουν διαστρωμένας ιδέας ξένας και ἀντιθέτους πρὸς τας ιδέας Αὐτοῦ. Ἀξιῆει να σας εἶπω ὅτι αἱ πλήρεις θεῶν ἐννοιῶν διδασκαλίαι του Ἰησοῦ καταλλήλως ἀφηρέθησαν και ἀντὶ αὐτῶν προστέθηκαν ἄλλαι αἱ ὁποῖαι ἐπηρετοῦν την ἀνθρωπίνην ἀλαζονείαν. Ἱστορικῶς ο Ἰησοὺς κατεδικάσθη ὑπὸ των ἀρχόντων της Ρώμης και της Ἰουδαίας, ὄχι διότι ἐξήρῳξεν εαυτὸν υἱὸν Θεοῦ, διότι τοῦτο εἶναι μέγιστον ψεῦδος, ἀλλὰ διότι διὰ των διδασκαλιῶν του ἀνέτρεπε τας βάσεις των κοινωνιῶν, ἐλέγχων αὐτάς ὡς ψευδεῖς και ἐναντίας πρὸς την ἀνθρωπίνην φύσιν και ψυχὴν.

Ἐρευνῶντας εἰς την φύσιν ἐυρίσκομεν **τον νόμον της ἀγάπης**, ο οποίος ἔπρεπε να λειτουργεῖ μεταξὺ των ἀνθρώπων διὰ να εἶναι αὐτοὶ εὐτυχεῖς. Ο νόμος της ἀγάπης, του ὁποίου πρὸ παντός ο Ἰησοὺς ἐπηγόρευσεν να λατρεύωμεν και τιμῶμεν, εἶναι η συνδέουσα το ἀπείρον δυνάμεις, η συγκρατοῦσα αὐτὸ ἐν ἀρμονία, η προσδιορίζουσα την σφαῖραν της ἐνεργείας ἐκάστης του ἀπείρου μορῆς. Ἀυτὴ η ἀγάπη ἔπρεπε να συνδέει κατὰ τον Ἰησοῦ το ἀνθρώπινον γένος, αὐτὴ να υπαγορεύει τους κοινωνικοὺς νόμους αὐτοῦ, αὐτὴ να δίδει την κατεῦθυνσιν εἰς τας συνεργείας του. Ἀλλὰ αὐτὴ η ἀγάπη δεν ἐπάρχει εἰς τας κοινωνίας. Ο ἐνωτικὸς αὐτὸς νόμος των κοινωνιῶν δεν λειτουργεῖ και δι' αὐτὸ τίποτα δεν συνδέει τον ἄνθρωπον

να χύσουν έστω και μία σταγόνα ανθρώπινου αίματος, παρά τους ποταμούς των αιμάτων τους οποίους έχαναν και χύνουν οι λεγόμενοι οπαδοί του, χάριν ευτελούς τινός ονομασίας, πράγματος τινός ή αφηρημένης τινός λέξεως ή και προς επίτευξιν μεταξύ των ανθρώπων ειρήνης τινός μελλούσης να μεταβληθεί αργότερον εις θυσιαστήριον ανθρώπινων υπάρξεων.

Ο Χριστός εξήτησε να κρατήσει η δικαιοσύνη την οποίαν αυτή η Φύσις εκδηλοί ως νόμον της προς Θεραπείαν των απαιτήσεων της προόδου του ανθρώπου και δια παραδειγμάτων κατέδειξεν, πόσον είναι σφαλερδόν το να κρατεί ο άνθρωπος εις χείρας του τα μέσα της ζωής και της προόδου των άλλων ανθρώπων.

Το «δος τοις έχουσιν ανάγκην των υπαρχόντων σου και ακολουθή μοι» και μετά την ελπίδα της φράσεως, μαρτυρεί εντονότατα, ότι όταν έχει τις περισσότερα των όσων αναγκαιούν δια την ζωήν του, αναντιρρήτως κατακρατεί την ζωήν και την πρόοδον του άλλου και είναι εκτός παντός φυσικού και ηθικού νόμου.

Η παραβολή της οπής της βελόνης και της εισόδου του πλουσίου εις την Βασιλείαν των Ουρανών, εις την ευτυχίαν και την ευδαιμονίαν του πνεύματος, είναι έξοχος και θεία διαθήκη και μόνον ταπεινάς ψυχάς δεν δύναται να προσελκύσει προς το μεγαλείον της και τας ηλεετρίσει προς αφύπνισιν από μιας ασυνειδήτου κατασπάσεως.

Τον Θεόν όφονται, μόνον οι καθαροί την καρδίαν (...) Ο εξαγνισμός της συνειδήσεως του ανθρώπου δεν σημαίνει μόνον απαλλαγήν από τα διάφορα ανθρώπινα πάθη, αλλά και ψυχισόν φωτισμόν και αναρμόνισιν της ψυχής προς την Φύσιν, εκ της οποίας δύναται ο άνθρωπος να αντλήσει την έννοιαν του σπουδού αυτής. Την τοιαύτην των διανοουμένων ανθρώπων αγνότητα εξομοίωσεν ο Χριστός με την αγνότητα των παιδιών εξείνων τα οποία δεν εμνήθησαν ακόμη εις τας κοινωνικάς διαφθοράς. Υπέδειξεν ότι η αγνότης αυτή είναι γνώρισμα του εναρέτου και δικαίου ανθρώπου, ο οποίος αρχίζει να διακρίνει ότι πρέπει να ζει υπεράνω των διαφθοραμένων εν τη αμαθεία και κακία Κόσμου (...)

Η αγνότης είναι θεία ψυχική ενέργεια, αλλά η ενέργεια αυτή ουδέποτε εκδηλούται υπό της ψυχής, εάν αυτή δεν αποβάλλει πρότερον το γήινον σκότος, εάν δεν διαξερχθεί τα ανθρώπινα πάθη, τα δημιουργήματα αυτά του γήινου σκότους. Η αποβολή των παθών αποτελεί ένδειξιν ότι η ψυχή εις την οποίαν συντελείται τοίτο έχει ανωτέρας Θείας επιδράσεις δια να εκδηλώσει τον Θεϊόν νόμον της

αγνόητος (...) Ο Πατήρ του Χριστού τον νόμον αὐτόν της αγνόη-
τος χρησιμοποιεῖ δια να εξωραΐζει τοὺς πνευματικοὺς οὐρανοὺς,
καθὼς καὶ πρὸς απαρτισμὸν Θεῶν διαδημάτων με τα οὐκ ὅτι στίγει
πάσαις γενναίαν ψυχὴν εἰς τὴν οὐκ ὅτι λειτουργεῖ ὁ Θεὸς νόμος της
Θελήσεως ὑπὸ τὴν μορφήν του ηρωϊσμοῦ καὶ ὁ Θεὸς νόμος της
αγάπης καὶ ὁ Θεὸς νόμος της αγνόητος. Δεν δικαιούται ἀθανα-
σίας καὶ στέφους οὐδεμία ψυχὴ εἴαν δεν ἐξεδήλωσεν τοὺς νόμους
αὐτοὺς, εἴαν δεν ἀφομοίωσεν εἰς τὴν οὐσίαν της τὰς δυνάμεις του
Πατρὸς Θεοῦ.

Πάνθεν Θεία βοήθεια

Ο συνεργάτης

Τον λογατέχην καὶ ποιητὴ Κώστα Ουράνη (1890 - 1950)

Ὅτι καὶ ἂν λέει ὁ Βαλερύ, τὸ πνευματικὸ δημιούργημα δεν εἶναι
ποτέ - ἢ τοὐλάχιστο τις περιοστέρες φορές - ἔργο του μόνου συνει-
δητοῦ εαυτοῦ μας. Εἶναι ἀποτελεσμα συνεργασίας.

Ὅλοι ὅσοι δημιουργοὺμε ἔχοιμε συνεργάτη. Χίλια ὄχι πράγμα-
τα πιστοποιοῦν τὴν ὑπαρξή του. Δε σας ἔχει τύχει, ξαναδιαβάζοντας
ῥομερα ἀπὸ πολὺ καιρὸ καί τι που φέρνει τὴν υπογραφή σας, να διε-
ρωτηθεῖτε μ' ἀπορία: «Εἶχά τὸ γράψα ἀυτό;» Καὶ τοῦτο ὄχι για τις
τυχὲς ἀδεξιότητες ἢ ἀπαισιόχτητες του κειμένου σας, ἀλλὰ γιατί δεν
ἀναγνωρίζατε τὸν εαυτό σας, τόσο στο ῥῆμα ὅσο καὶ στην οὐσία
πολλῶν περιχωπῶν του παλίου αὐτοῦ κειμένου; Εἰ, λοιπόν, ὅτι σας
ἐξένισε, εἶναι ὅτι ἀκριβῶς οὐ εἶλεται στη συμβολή αὐτοῦ του συνερ-
γάτη. Πόσες φορές, ἐξ' ἄλλου, δε σταματήσατε ἄξαφνα να γράψετε
καὶ δε μεῖνατε με τὴν πέννα στον αἶρα καὶ με τὸ βλέμμα στηλωμένο
στο κενό- περιμένοντας. Περιμένοντας τι; Τί ἄλλο παρὰ τὴν ὑπαγό-
ρευση του συνεργάτη σας; Ἦ, πάλι, πόσες φορές δεν ἔτρεψεν' ἀρχί-
σετε ἕνα ἔργο μ' ἐνθουσιασμό, με βεβαιότητα ὅτι θα το βγάλετε
πέρα, χωρὶς ἐν τούτοις να ἀπορῆστε ποτέ να το τελειώσετε γιατί... -
γιατί ἄλλο παρὰ, γιατί ὁ συνεργάτης αὐτὸς σας ἀρνήθηκε τὴν συνερ-
γασία του;

Ἀλλ' αὐτὰ μόνο; Κάποτε ξεκινάτε για να γράψετε καί πάνω σ'
ἕνα πλάνο ἀπὸ πρὶν καθορισμένο - καὶ ὁμως τελειώνετε κατὰ ἐντε-
λὼς διάφορο καὶ ἀπρόοπτο τρόπο. Γιατί, ἂν ὄχι διότι ἐπενέβηκε ὁ

Κινέζο που δεν τους γνωρίζεις και αυτομάτως. Αγάπη είναι να αγαπάς ό,τι μας έβαλε γύρω μας. Το λουλούδι που ανθίζει στο βουνό μόνο του, περιτριγυρισμένο από χρώμας και δυνατούς αέρες που όμως τα καταφέρνει και επιζεί, γιατί έτσι υπάρχει μέλλον γι' αυτό και το είδος του.

Διαλογιζόμενη τι σημαίνει αγάπη, και νοιώθοντας την συμπαντική της έννοια, θα ήθελα να γίνω ΕΝΔ με το Σύμπαν. Κοίταξα τον ουρανό. Τα αστέρια που βλέπουμε την νύχτα δεν τα βλέπουμε την ημέρα, το ηλιακό φως εμποδίζει το αχνό φως των αστεριών να φτάσει στα μάτια μας και όμως ξέρομε ότι υπάρχουν στο σπέρμα, δηλαδή είναι αόρατα για τα μάτια μας την ημέρα και όμως, υπάρχουν! Η σκέψη μου και η καρδιά μου θα ήθελαν να «νοιώθουν» και να «έβλεπαν» αυτό που τα μάτια μου δεν αντίκριζαν. Όλους μας, από την σταγόνα της βροχής, από το δένδρο στο ψηλό βουνό, από το ζώο που παλεύει να επιζήσει στην ζούγκλα, από τον άνθρωπο που παλεύει να μάθει, να εκπαιδευθεί, να αντιμετωπίσει έχοντας και την υψηλότερη για τον πλανήτη μας νόηση, και εκεί έξω, τα δυσχεατομύρια αστέρια που γυρίζουν, και ακολουθούν την Εξέλιξη και τον Νόμο που ο Θεός χάραξε.

Γιατί τα έκανε όλα αυτά;

Ο Θεός εν ζινήσει, εν δημιουργία.

Μανιτάρι το λένε οι ανατολίτες, η Αγάπη του για τα δημιουργήματά του, η Κίνησή του ζινεί τους Κόσμους. Πόσο μπορούμε να τα κατανοήσουμε όλα αυτά; Μας έδωσε ένα κομμάτι του, αυτή την Θεία Φλόγα που νοιώθουμε κάποιες φορές όταν είμαστε ήρεμοι, την έχουμε μέσα μας και είναι ανυπολόγιστη - είναι τεράστια. "Μα μπορούμε να συλλάβουμε την έννοια του Δημιουργού;" "Εμείς τα δημιουργήματα να νοιώσουμε αυτές τις έννοιες;" "Τι μας θέλει να γίνουμε;" "Είμαστε πιόνια στα χέρια του Θείου Νόμου." Έχω ακούσει πολλές απόψεις άλλες με κατανόηση άλλες και με θυμό αζόμην (για τα μαρτύρια που περνάει ο άνθρωπος). Μια ημέρα σκέφτηκα τον εαυτό μου μία σταγόνα νερό μέσα στον ωκεανό. Άλλα νερά είναι χρώα, άλλα παγωμένα, άλλα, βράζουν στους θερμοσίδακες. Όλα κινούνται με τις χαρακτηριστιστικές ιδιότητες του νερού. Υπάρχουν. Νοιώθουμε, καταλαβαίνουμε ότι είμαστε ένα κομμάτι αυτού του ίδιου ωκεανού: Σήμερα είμαστε στην πηγή ψηλά στο βουνό και αέριο, στους τροχιζούς. Σήμερα είμαστε υδρατμοί που σπασοφρεύονται στο σπιννεφο για να πέσουν ξανά στον ωκεανό και αέριο μια σταγόνα στην άγρια θάλασσα που τα βάζει με τους αέρες και τα βράχια.

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Από το περιοδικό «Κυπριακά γράμματα», Λευκωσία 15/9/1934

Α. ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

Ένα από τα προβλήματα που ζήνησαν το ενδιαφέρον της φιλοσοφίας της τέχνης, είναι και το πώς παρορισιάστηκε στον πρωτόγονο άνθρωπο το μουσικό συναίσθημα; υπό ποιά μορφή; ποιές ανάγκες του ήρθε να ικανοποιήσει;

Είναι βέβαιο πως το μουσικό συναίσθημα είχε γεννηθεί μέσα του πριν ο πρωτόγονος άνθρωπος νιώσει την ανάγκη να οργανωθεί σε κοινότητα. Μια επιτυχία στο κινήγι, μια ηρωική πράξη γεννούσαν μέσα του αλλόκοτα συναισθήματα που θα τα φανέρωνε με χτυπήματα των χεριών του, με πηδήματα και με άναρθρες κραυγές. Ακόμη και η γενετήσια ορμή συντελεί στη γέννηση του μουσ. συναισθήματος. Στην ανάγκη λοιπόν του πρωτόγονου ανθρώπου να εκδηλώσει ζωηρά ανθρώπινα συναισθήματα έχει το ξεκίνημά της η Μουσική (...)

Το πιθανότερο είναι πως ο πρωτόγονος άνθρωπος βρισχόμενος μπροστά σε μια μεγάλη χαρά ή ζωηρή λύπη, θάνιωθε την ανάγκη να τα εξωτερικεύσει με τις άναρθρες κραυγές που αποτελούσαν το πρωταρχικό τραγούδι.

Αν όμως το ξεκίνημα του μουσ. συναισθήματος ήταν τέτοιο, η εξέλιξή του πήρε ένα νέο δρόμο. Ο πρωτ. άνθρωπος περιτριγυρισμένος από χίλιους - δυο κινδύνους, από διάφορα ακατανόητα γι' αυτόν φυσικά φαινόμενα, μέσα σ' ένα άγνωστο φυσικό περιβάλλον, μπροστά στην αδυναμία του να εξηγήσει όλ' αυτά, τα απέδωσε σε μυστηριώδεις δυνάμεις, σε ανώτερα πνεύματα. Στην ανάγκη του τώρα να επικοινωνήσει, να **επικαλεσθεί** τα πνεύματα βρούσαμε το νέο ρόλο της μουσικής. Με το τραγούδι προσπαθεί να καθιερλώσει τα «θυμωμένα» πνεύματα, μ' αυτό τα ευχαριστεί ή τα παρακαλεί. Έτσι εμφανίζεται το ιερωτικό, και τα διάφορα ευχαριστήρια ή παρακλητικά τραγούδια χαλύπτονται σιγά - σιγά με ένα πέπλο μυστηρίου· τα λόγια είναι ακατανόητα για τους πολλούς - αλλ' είναι προωρισμένα για το ανώτερον «ον» - κ' η εμμετρη απαγγελία τους συνοδευμένη με διάφορες χειρονομίες, χρειάζεται μεγάλη τέχνη και επιτηδειότητα ασυνήθιστη.

που γίνεται στο φως του φεγγαριού κάθε βράδυ και σ' ωρισμένη εποχή.

Το κέντρο τώρα του ιερατείου μεταφέρεται στα μαντεία και πρώτα στο μαντείο της Δωδώνης, όπου η μαγική επωδός ήταν το μέσο της έκφρασης του χρησμού. Η μουσική μένει ακόμη ζήτημα των ιερέων· «η μουσική, λέει ο Πλούταρχος («Περὶ Μουσικῆς») ἐν μόνοις της ιερῆς ἀνεσπρέγεται, ἐν οἷς τιμῇ τε τοῦ Θεοῦ δια ταύτης ἐποιοῦντο καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐαῖνοις».

Στα μαντεία δε βρίσκεται μονάχα το κέντρο της λατρείας του Θεού, αλλά και το εκπολιτιστικό κέντρο, από το οποίο επιδιώκεται χάρη και στη μουσική: η εξημέρωση, η ηθική ανύψωση, η ηθική γαλήνη και η πίστη στο ανώτερο όν. Έτσι το ιερατείο επέβαλε σιγά - σιγά και τους κοινωνικούς θεσμούς.

Β. ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Αρχαία Ελλάδα η μουσική εξελίχθηκε αζοιούθηκε ένα δρόμο εξαιρετικά λαμπρό. Παρ' όλες τις συγκρίσεις που παρομοιάζει με τη μουσική εξέλιξη στους άλλους αρχαίους λαούς, η Τέχνη στην Ελλάδα περνάει από σημαντικούς σταθμούς· γι' αυτό κι' αξίζει να την παρακολουθήσει κανείς από κοντά.

Πολύ νωρίς, παράλληλα με το ιερατείο δημιουργήθηκε μια νέα τάξη «μουσικών»: οι ραψωδοί * λαϊκοί τραγουδιστές. Έτσι πλάι στο θρησκευτικό τραγούδι αναπτύσσεται γρήγορα το «λαϊκό τραγούδι». Γιατί αν οι ραψωδοί στην αρχή «απαγγέλλαν» απλά, διάφορα «έπη», είναι βέβαιο πως κατόπιν - τουλάχιστο στους ομηρικούς χρόνους - χρησιμοποιούσαν μουσικά όργανα για υπόκρουση...

Ως τόσο στην αρχαία Ελλάδα η μουσική είναι το κύριο μέσο της λατρείας. Κι' είναι κυρίως από τη λατρεία του Απόλλωνα και του Διόνυσου που ξεπηδάει όλη της η καλλιτεχνική παραγωγή.

Κέντρο της λατρείας του Απόλλωνα ήταν οι Δελφοί. Εκεί γίνονταν οι πυθικοί αγώνες (στην αρχή καθαρά μουσικοί) προς τιμή του Θεού. Εκτός όμως απ' αυτούς, κι άλλες μεγάλες γιορτές γίνονταν σ' όλη την Ελλάδα: Τα Κάρνεια, με αγώνες καθάρας στη Σπάρτη, τα Θαργήλια (για τα γενέθλια του Απόλλωνα) στις Αθήνες, τα Σωτήρια (3ος αιώνας π.Χ.) στη Δήλο κ.λ.π.

Ναι, ένα «πρόγραμμα» των αγώνων στη Δήλο, όπως βρέθηκε σε μια επιγραφή που χρονολογείται από το 277 περίπου π.Χ. : 1ο Μουσική και τραγούδι - Διαγωνισμός ραψωδών - Διαγωνισμός κιθαριστών και κιθαρωδών - Διαγωνισμός λυρικών ποιητών. 2ο Χορός με συνοδεία «αυλού» - Χορωδία παιδιών, και ανδρών. 3ο

Δραματιζέξ παραστάσεις (τραγωδίεξ και κωμωδίεξ).

Τηξ λατρείας του Διόνυσου κύριο εκφραστικό μέσο ήταν ο διθύραμβοξ: τραγούδι που στην αρχή το τραγουδούσαν «σίτην εκβεβακχευμένα» στις γιορτέξ του Διόνυσου (...)

Τα «Μεγάλα Διονύσια» - η σημαντικώτερη γιορτή του Διόνυσου - γινόντουσαν στις Αθήνεξ το μήνα «Ελαφηβολιώνα» (τέλη του δικού μας Μάρτη) για την αναβίωση του Θεού. Εκεί γιορταζόταν ο Διόνυσοξ σα λειψωτής τηξ γηξ από το χειμώνα («Ελευθερεύξ Διόνυσοξ»). Ο «κύκλιοξ χορόξ» των μεταμορφωμένων σε σατύροξ τραγουδάει γύρω από το βωμό «διθύραμβικά» τραγούδια (αυτό καθιερώθηκε πρώτα από τον Αρίωνα στην Κόρινθο γύρω από το 624 π.Χ.) (...)

Η «ηθική» δύναμη τηξ μουσικήξ αποτελεί, κατά την κλασσική αντίληψη, τη θεμελιώδη βάση τηξ εκπαίδευσηξ των νέων. Ο Πλάτων έφθανε σε σημείο να προτείνει, όπως η πολιτεία καθιερώσει όρι- σμένα τραγούδια και χορούξ που αφοξίζουν στοξ νέουξ και να μη επιτρέπεται σε κανένα να τραγουδάει ή να χορεύει αλλιώς, όπως δεν μπορεί να παραβαίνει οποιοδήποτε άλλο νόμο («Νόμοι», βιβλ. 7^ο). Ο Πλάτων θέλει τη μουσική: όργανο τηξ πολιτείαξ. Το «θρησκευτικό» τραγούδι γίνεται στην αρχαία Ελλάδα «νόμοξ». «Έποτε δεν είναι πιο ισχυρό», λέει ο Αριστοτέλεξ, («Πολιτικά») από τη μουσική για να μνησθεί την καλοσύνη, το κοινάριο κι όλα τα συναισθήματα τηξ ψυχήξ... Είναι λοιπόν αδύνατο να μη αναγνωρί- σει κανέξ την ηθική δύναμη τηξ μουσικήξ: κι αφού αυτή η δύναμη είναι πραγματική, πρέπει η μουσική να εισαχθεί στην εκπαίδευση των νέων». Από τον καιρό που ιδρύθηκαν οι σχολέξ από το Σόλωνα, διδασζόταν σ' αυτέξ η μουσική (594 π. Χ.), μα είναι κυρίωξ επί Περισζέουξ που εθεωρείτο απαραίτητη σε μια καλή μόρφωση. Έτσι η μουσική γίνεται στην κλασσική Ελλάδα το κύριο ηθικό και μορ- φωτικό όργανο τηξ εκπαίδευσηξ των νέων. Γι' αυτό και δινόταν μεγάλη προσοχή στην εκλογή τηξ κατάλληληξ «αρμονίαξ», γιατί η καθε «αρμονία» είχε το δικό τηξ χαρακτήρα(...)

Ωξ τόσο παρ' όλο τον ηθικοθρησκευτικό χαρακτήρα πούχαν δώσει οι αρχαίοι στη μουσική, η τέχνη δεν μπορούσε παρά να εξελι- χθεί. Έτσι σιγά-σιγά άρχισε να ανθίζει ελεύθερη, να συνειδητοποι- είται η πραγματική τέχνη (μη επηρεασμένη από τη θρησκεία). Αζόμενη μάλιστα, ενώ ως τώρα η μουσική και η ποίηση αδερφωμένες από μια πολύ μαζορνή εποχή εξαζολουνόσαν να «σπζούν», άρχισε να αναπτύσσεται μια τάση να τισ ξεχωρίσει. Αυτό είναι σημαντικό βήμα προς ένα νέο σταθμό. Η ενόργανη, η καθαρή μουσική όπως τη

λέμε συνήθως, που ήταν σχεδόν άγνωστη («προαύλημα» στο δράμα), άρχισε να αποχτά διζήτης οντότητα (...)

Ο μουσικός αποχτάει «επαγγελματική συνείδηση» παύει νάναι όργανο, να πούμε θρησκευτικό, ζωνηγάει την «προσωπική» του δόξα και, όπως παραπονείται ο Αριστοτένης, τα χειροκροτήματα του κοινού! Η θεατρική, μουσική, κατά τον Πλούταρχο, που αποχωρίστηκε από την ποίηση, είναι η κορυφαία αιτία του «εγκυβλισμού» αυτού της Τέχνης. Επειδή μάλιστα επιδρούσε άσχημα πάνω στα ήθη του λαού αυτή η μουσική, έλειπαν τα θέατρα στην Αθήνα στο 440 π.Χ. για μια τετραετία. Ως τόσο παρ' όλη την πολυετή πούζαναν σχεδόν όλοι οι φιλόσοφοι, χαρακτηρίζοντας αυτές τις τάσεις σαν παρακμή της Τέχνης, δεν μπορεί κανείς ν' αρνηθεί πως μ' όλες τις κακές συνέπειες που επέφερε, αυτό αποτελούσε τη φυσική εξέλιξη της Μουσικής.

Αναφορές από την Ελληνική αρχαιότητα.

Ο Αριστοτέλης, ο μαθητής του Πλάτωνα λέει τα εξής:

Η μουσική αρμονία, προέρχεται από τον ουρανό, καθώς έχει φύση θειική ανώτερη και θεόσταλη.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (Πηικά, 1139B)

(Αριστοτέλης ο Πλάτωνος ταυτί λέγει «η δ' αρμονία εστίν ουρανία, την υψούν έχουσαν θείαν και καλήν και δαιμονίαν»)

Η φροντισμένη εκπαίδευση των ψυχών, γινόταν από τον Πηθαγόρα με μουσική.

ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ (Πηθαγοριζός βίος, 1Ε)

(Διά μουσικής επετηδύνετο αντώ κατάρτισις των ψυχών)

Ψυχή μου, μη δειλιάζεις!
Σε, που σε μια στιγμή
Το Σύμπαν αγκαλιάζεις
και τολμηρή στο θείο
βαθαίνεις μεγαλείο,
δεν πλάσθηκες θνητή!

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗ ΠΡΟΒΕΛΕΤΤΙΟΥ

Ο ΠΙΟ ΤΡΑΝΟΣ ΚΑΗΜΟΣ ΜΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Την ώρα την υπέρτατη που θα το σβη το φως μου
αγάλια αγάλια ο θάνατος, ένας θα να είν' εμένα
ο πιο τρανός καημός μου.
Δε θα είναι οι ζούφιοι λογισμοί, τα χρόνια τα χαμένα,
της φτώχειας η έγνοια, του έρωτα η ακούμητη λαχτάρα,
μια δίψα μέσ' στο αίμα μου, προγονική κατάρρα,
μήτε η ζωή μου η αδειανή σπριμένη απ' το μαγνήτη
πάντα της Μούσας, μήτ' εσύ, χιλιάρικρό μου σπίτι.
Ο πιο τρανός καημός μου
θα είναι πως δε δυνήθηκα μ' εσέ να ζήσω, ω πλάση
πράσινη, απάνου στα βουνά, στα πέλαγα, στα δάση,
θα είναι πως δε σε χάριξα, σκυρτός μεσ' στα βιβλία,
ω Φύση, ολάκερη ζωή κι ολάκερη σοφία!

Η ΗΘΙΚΗ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΙΩΝ

Τον αείμνηστον Διδάσκαλον Αντώνιον Αδριανόπουλον

Οι Πυθαγόρειοι δεν εξαμνον διάκρισιν μεταξύ Πιθιζής και Βιωπτιζής.

Αι ενέργειαι των ανθρώπων αναφέρονται είτε εις την ζωήν του ιδίου ατόμου, είτε εις τας σχέσεις του ανθρώπου μετά των άλλων και του περιβάλλοντός του.

Οι κανόνες, οι διέποντες τα της ιδίας ζωής των ατόμων, αποτελούν την Βιωπτιζήν, όρον τον οποίον μεταχειρίσθησαν πρώτοι οι Στωϊκοί, οι δε αναφερόμενοι εις τας σχέσεις των ανθρώπων μετά των άλλων, την Πιθιζήν.

Εις τα διασπθέντα αποσπάσματα των έργων των Πυθαγορείων περιλαμβάνονται μεμγμένα αντιλήψεις περί Βιωπτιζής και Πιθιζής, αναφερόμεναι εις τον σκοπόν του βίου και την διαγωγήν των

ανθρώπων.

Οι Πυθαγόρειοι εφρόντιζον να ρυθμίζουν τον βίον των σημαντικώς προς τας αντιλήψεις των. Εφήρμοζον καθ' όλον το διάστημα της ζωής των, από της γεννήσεως μέχρι και της ταφής των, ωρισμένον τρόπον βιώσεως, ο οποίος εξετείνεται και εις τα ζητήματα της τροφής, του ύπνου, της ενδιαιτήσεως και των εθίμων της ταφής.

Ο Πλούταρχος εις το «Περὶ Δαιμονίου του Σωκράτους» έργον του, ο Πρόδοτος και άλλοι ομιλούν περί του βίου των Πυθαγορείων.

Ο Πρόδοτος εις το σύγγραμμά του «Περὶ Ορμηζών και Πυθαγορείων βίων» λέγει ότι, όσον αφορά τας διατάξεις του βίου των, αύται όμοιάζον πολύ προς τας διατάξεις τας οποίας εφήρμοζον οι ιερείς της Αιγύπτου.

Ο Στοβαίος (Εκλ. Γ. ΧΧΙΧ) αναφέρει, ότι «ο Πυθαγόρας παρήγει τοις εταίροις αιρείσθαι βίον τον άριστον, και γάρ ει ο επιπονώτατος εή, αλλά τη σπνηθεία ηδύν αυτόν ποιήσαιν».

Ο άνθρωπος είναι δυνατόν να ζήμνη διαφόρων ειδών ζωήν, να είναι δηλαδή ασκητής ή φιλήδονος κ.τ.τ. Ο Πυθαγόρας όμως συμβουλεύει να εκλέγη τις τον άριστον των βίων, ώστε να συμφωνή και προς την όλην φύσιν και προς την ανθρωπίνην τοιαύτην και ειδικώτερον προς τον σκοπόν του ανθρώπου.

Συνεχίζων ο Στοβαίος λέγει, ότι ο Πυθαγόρας προσέθετε «...πλούτος ασθενής άγκυρά, δόξα έτι ασθενεστέρα, το σώμα όμοίως, αι αρχαί, αι τιμαί, πάντα ταύτα ασθενή και αδύνατα. τίνες ονν άγκυραι δυναταί; φρόνησις, μεγαλοψυχία, ανδρεία. ταύτας ονδείς χεμίων σαλεύει· ούτος θεού νόμος, αρετήν είναι το ισχυρόν και βέβαιον τα δ' άλλα λήρον». (λήρος: μωρολογία, ελαφρότης).

Βάσεις της Πυθαγορείου ηθικής ήσαν η αγνότης και η αρμονία. Πράξις ή ενέργεια του ανθρώπου ήτις στηρίζεται εις τα δύο ταύτα είναι ηθική. Ενώ τονναντίον ό,τι φέρει δυσαρμονίαν, είτε εις τον ίδιον τον άνθρωπον, είτε εις τας σχέσεις του με τους άλλους, είναι κακόν. **Αγνότης σχέσεων και συναισθημάτων στηρίζουν την ηθικήν αντίληψιν ανθρώπου.**

Ο Πλάτων εις την Πολιτείαν (Χ, ΙΙΙ, 600 α) γράφει: «ώσπερ Πυθαγόρας αυτός τε διαφερόντως επί τούτω ιγρητήθη, και οι ύστεροι έτι και νυν Πυθαγόρειον τρόπον επονομάζοντες τον βίον διαφανείς πη δοκοΐσιν είναι εν τοις άλλοις».

Τούτο σημαίνει ότι οι Πυθαγόρειοι διεκρίνοντο μεταξύ των ανθρώπων διά τον τρόπον του βίου των ο οποίος ήτο ειλικρινής και απροσποίητος (...)

Κατά Μέτωπον τον Μεταποντίνον, αρετή είναι η τελειότης της

ανθρωπίνης φύσεως. Κάθε άτομον και κάθε πράγμα δύναται να γίνη τέλειον αναλόγως της φύσεώς του και του σκοπού της υπάρξεώς του. Τούτο ισχύει επίσης και δια τον άνθρωπον. Αλλά ποία είναι η φύσις του ανθρώπου;

Πρώτον ο άνθρωπος έχει εν σώμα εντός του οποίου λειτουργεί η ψυχή του. Πρέπει λοιπόν να φροντίζει το σώμα του ώστε να είναι υγιές και ρωμαλέον, ούτως ώστε η ψυχή του να δύναται δια τούτο να εξυπηρετήσει ανάγκας της. Δεύτερον ο άνθρωπος έχει μίαν διάνοιαν, η οποία και αυτή πρέπει να τελειοποιηθή, δηλαδή να διαμορφωθή κατά τοιοῦτον τρόπον, ώστε να δύναται να κάμνη ορθάς σκέψεις και ν' αποκτή ούτως αληθείς γνώσεις ώστε να μη δέχεται ανεξετάστως τας ιδέας και πεποιθήσεις των άλλων.

Τρίτον πρέπει ο άνθρωπος να τελειοποιήσει το συναισθηματικόν του, το οποίον δεν προέρχεται μιν από σκέψεις ή αντιλήψεις του νου, ἀλλ' εκδηλοῦται αυθορμητώς και έχει ωρισμένην χροιάν αναλόγως της ποιότητος του ψυχικού κέντρου. Δύναται όμως τούτο να επηρεασθή από ένα φωτισμένον νουν και να καλλιεργηθῇ εν αὐτῷ συμπαιθητικά συναισθήματα, με τα οποία διατηρεῖται γαλήνη και αρμονία και εἰς το εσωτερικόν του ανθρώπου και εν σχέσει προς το περιβάλλον του.

Κατά Μέτωπον τον Μεταποντίνον εἰσις ἀρετή είναι η ἔξις του δέοντος. «οὐδέν γάρ ἄτερον ἢ ἠθικά ἀρετά εἰ μὴ ἔξις του δέοντος». Δηλαδή το να κάμνη τις οὔτε περισσότερον οὔτε ολιγώτερον του πρέποντος. Πρέπει να εἴμεθα ἀκριβῶς ἐκείνο που πρέπει να εἴμεθα, τίποτε περισσότερον, τίποτε ολιγώτερον. Μέτρον ἡ ἀρετή ἔχει τὸ πρέπον. Εἶναι ἡ ἔξις του πρέποντος.

Κατά τον Θεάγγην, τα τρία συνστατικά της ανθρωπίνης ψυχῆς γνώσις (λογισμός), δύναμις (θυμизόν), προαίρεσις (ἐπιθυμητικόν) πρέπει να συνεργάζωνται και να εἶναι ἐνηρμονισμένα προς ἄλληλα. Τότε ἐπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν ἀρμονία και ἀρετή. Ὅταν ὅμως ταῦτα ἐυρίσκονται εἰς σύγκρουσιν, τότε δημιουργεῖται εἰς τὴν ψυχὴν κακία και δισαρμονία.

Τὸ κρείσσον μέρος της ψυχῆς (το λογικόν) πρέπει να ἄρχῃ, το δὲ ἄλογον να ἄρχεται. Ὅταν τὸ ἐπιθυμητικόν ἀκολούθῃ τὸ λογικόν, τότε ἐπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον σωφροσύνη, ὅταν δὲ τὸ θυμικόν ἀκολούθῃ τὸ λογικόν ἐπάρχει ἀνδρεία ὅπου δὲ πάντα τα μέρη της ψυχῆς εὐρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ, τότε ἐπάρχει δικαιοσύνη.

Απὸ τὸ λογικόν μέρος της ψυχῆς προέρχεται ἡ φρόνησις διότι αὕτη εἶναι θεωρητικὴ και κριτικὴ ἔξις. Απὸ τὸ θυμικόν μέρος προέρχεται ἡ ἀνδρεία με τὴν ὁποίαν δυνάμεθα να ἀντέχωμεν εἰς τα

δινά (του βίου), από δε το επιθυμητόν η σωφροσύνη, ήτις συνίσταται εκ μετριότητος και αναστολής της ροπής προς τας ηδονάς του σώματος (Μετάφρ. εκ Μετώπου του Μεταποντίνου εκ του «Περί αρετής»).

«Κρείσσον» μέρος της ψυχής ονόμαζον οι Πυθαγόρειοι το λογικόν. Και βεβαίως όταν τούτο λειτουργή κανονικώς και έχη ορθάς αντιλήψεις, τότε πρέπει να καθοδηγή τας πράξεις του ανθρώπου. Η αρμονική σύζευξις της νοήσεως προς την εσωτερικὴν ορμήν αποτελεί την φρόνησιν.

Οι Πυθαγόρειοι απέδιδον μεγάλην σημασίαν εις την δικαιοσύνην. Ο Μέτωπος λέγει, ότι η δικαιοσύνη είναι η αρετή του συνόλου της ψυχής. Ο δε Θεάγης, ότι η δικαιοσύνη προκύπτει, όταν όλα τα μέρη της ψυχής υποτάσσονται εις το λογικόν, οπότε αυτή παραχωλύνει την εκδήλωσιν της κακίας.

Ωστε δικαιοσύνη είναι σύστημα αρμονίας μεταξύ όλων των μερών της ψυχής, οπότε δημιουργείται τελεία και πανευφράτης αρετή.

Διὰ τούτο, η δικαιοσύνη επιζητεί παρά τοις Θεοῖς και συνέχει το όλον της κοινωνίας και παρά Θεοῖς και παρ' ανθρώποις, αποτελούσα το θεμέλιον πάσης κοινωνίας λογικῶν όντων. Παρά τοις ουρανίοις Θεοῖς ονομάζεται Θέμις, παρά τοις χθονίοις Δίκη και παρά τοις ανθρώποις Νόμος. Λέγεται Δίκη η δικαιοσύνη από τους χθονίους θεούς του Άδου, διότι οἱτοὶ δικάζουν τας ψυχάς μετά θάνατον και καταδικάζουν εις ποινάς εν τῷ Άδῃ τας ψυχάς των αδίκων και κακοποιών.

Ο Πυθαγόρειος Αρξίας λέγει ότι, φύσις του ανθρώπου πρέπει ν' αποτελή νόμον και δικαιοσύνην και του οίκου και της πόλεως, διότι διακόσμησις της ψυχής είναι ο νόμος και η δικαιοσύνη. «*Φύσις ανθρώπων κανὼν μοι δοκῆει νόμῳ τε και δίκῃς ἡμεν και οἴκῳ τε και πόλει. νόμος γάρ εν αὐτῷ και δίκαι, α τας ψυχάς ἔστι διακόσμησις*». (Εκλ. Στοβ. I, 848)

Επίσης Πάβλος ο Λευκανός λέγει ότι, η δικαιοσύνη είναι μήτηρ και τροφός όλων των αρετών, διότι άνευ αυτής δεν είναι δυνατόν να είναι τις ούτε σώφρων, ούτε φρόνιμος, ούτε ανδρείος. Η δικαιοσύνη είναι ειρήνη της όλης ψυχής μετ' ευθυμίας. Ως προς την πόλιν ονομάζεται δικαίως ευνομία, ως προς την οικογένειαν ομοφροσύνη (...)

Διὰ τον άνθρωπον, κατά τους Πυθαγορείους, ο άριστος βίος προέρχεται εξ επιστήμης και αρετής, αλλά και εκ της υπέρσεως ακόμη υλικών αγαθών. Ο ευδαίμων είναι επαινετός και μακαριστός. Ο αγαθός (ενάρετος) μόνον επαινετός. Αλλ' οἷτος μεν οφείλει

την αρετήν του εις την ιδίαν προσπάθειαν, ο δε ευδαίμων και εις την τύχην, δοθέντος ότι η ευτυχία του δύναται ν' ανατραπή από το παλίνοτροπον της τύχης.

Δια τον άνθρωπον ο άριστος βίος προέρχεται εξ επιστήμης και αρετής αλλά και φρονήσεως. Επιστήμην καλεί ο Αρχίτας την γνώσιν των θείων και δαιμονίων πραγμάτων, φρόνησιν δε την περί τον ανθρώπινον βίον.

Ο αγαθός άνθρωπος δύναται να φέρη καλώς και την ευτυχίαν και την δυστυχίαν. Διάκειται προς όλας τας περιστάσεις του βίου, όπως ο ρωμαλέος το σώμα, όπως δύναται να υποφέρει και την μεγάλην θερμότητα και το ψύχος και τα βαρέα αντικείμενα να υψώσῃ και να υποφέρει ευχερώς πολλές κακοπαθείας.

Ο Αρχίτας λέγει, ότι ο αγαθός δεν είναι άνοσος, ούτε ανάληγτος, διότι υπάρχουν περιπατινά, τα οποία είναι και δια το σώμα αλγεινά και διά την ψυχὴν επώδυνα. Η δε απόλυτος απάθεια αποτελεί εκδήλωσιν θρασύτητος. Η διαφορά όμως έγκειται εις τα εξής: των αφρόνων αι λύπαι είναι αλόγιστοι (υπέρμετροι), των δε φρονίμων περιορίζονται όσον το λογικόν το επιτρέπει. Αλλά και η καίχησις της απαθείας εξουδετερώνει το γενναίον της αρετής. Επομένως πρέπει να ασκώμεν ουχί απάθειαν, όπως εφρόνουν οι Στωϊκοί, αλλά μετριοπάθειαν και ν' αποφεύγωμεν την απάθειαν όσον και την εμπάθειαν και να μη κομπορρημονώμεν δια πράγματα, τα οποία είναι έξω της φύσεώς μας.

Είναι δυσκολώτερον να φέρωμεν την ευτυχίαν παρά την ατυχίαν. Οι ατυχοῦντες, ως επί το πολύ, είναι ταπεινοί και κόσμοι το ήθος, ενώ οι ευτυχοῦντες είναι δυνατόν να παρυσυρθώσι προς την έπαρσιν και την κενοδοξίαν και ακόμη να γίνουν θρασεείς και επιθετικοί. Διά τούτο, τον αγαθόν και ενάρετον άνθρωπον, δεν πρέπει να διαφθείρη η ευτυχία, αλλά να καθίσταται ούτος κύριος αυτής, διότι η υπερβάλλουσα ευτυχία περιβάλλει το λογικόν του ανθρώπου με αχλύν.

(Από το βιβλίον του «Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι»

Διατηρήσαμε τη γλώσσα του συγγραφέα

Όποιον το σπῆτι πλήττουν συμφορές, να έχει θάρρος, αν τιμά τους θεούς. Διότι στο τέλος οι καλοί δικαιώνονται, ενώ οι κακοί, τέτοιοι που είναι, ποτέ δε θα ευτυχίσουν.

ΕΥΡΗΗΔΗ (Ίων, 1619 -1622)

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Η αλήθεια μέσα στο στήθος εξείνουν που δεν τολμάει να την πει, είναι σαν τα χρήματα μέσα στο σεντούκι εξείνουν που δεν τολμάει να τα ξοδεύει. Αλήθεια και χρήματα, δεν ωφελούν παρά όταν διαδίδονται, ξοδεύονται.

Ανδρέας Λαοκαράτος («Στοιχειομοί»)

Ποιά 'ναι η πιο υψηλή χορνή ή όποι μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος; Να νικήσει το εγώ όταν θα φθάσουμε στην χορνή ή αυτή, τότε μονάχα θα λητρωθούμε (...). Όταν σκοτωθεί το εγώ, δεν υπάρχει πια εμπόδιο να ομιξείς με το Θεό.

Νίκων Καζαντζάκη (Αναφορά στον Γκρίκο)

Πρέπει πρώτα με δύναμη να συλλάβει ο νους κ' έπειτα η καρδιά να αισθανθεί ότι ο νους εσυνέλαβε.

Διονύσιος Σολωμός (Περιοδικό «Ζωή», Νοεμ. - Δεφ. 1902 - 1903)

Αάθη θα κάνει όποιος παλεύει και μοχθεί.

Γκαίτε (Φάουστ, στ. 317)

Σοφία είναι η σαφήνεια και όχι η ασάφεια.

Ενριπίδη (Ορέστης, 397)

Το ίδιο είχε πει και ο Αριστοτέλης (Ρητορική, 1404β): Η Κυριότερη αρετή του λεγτικού είναι η σαφήνεια.

Δεν τον φιλάς τον εαυτό σου, παρά δίνοντάς τον.

Σαίξπηρ (Σονέττα, II. Κανελλόπουλον, Ιστορία του ευρωπ. πνεύμ. Α, σ. 221)

Οι μεγάλες ιδέες προέρχονται από την καρδιά.

Βοβενιάργκ (Γάλλος συγγραφέας, Ο. π. Α, σ. 352)

Τα πλούτη δίχως αρετή κακός σύντροφος είναι.

Σαπφώ (Μέλη, 92)

(Ο πλούτος άνευ αρέτας ονκ αείνης πάροικος)

Είναι γνώρισμα μεγαλοφυΐας, να υπομένει κανείς με προαότητα την ανάρμωση πράξης.

Δημόκριτον (Απόα. 68, Diels - Kranz)

(Μεγαλοφυχί το φέρειν πρῶτος πληρηέλειαν)

Γίνου πιστός ἄχρι θανάτου και δάσω σοι τον στέφανον της ζωής.

Ιωάννου (Αποκάλ.) Β', 10)

ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΨΥΧΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

Από το βιβλίο του διώτη του Γάλλου αστρονόμου Καμύλλου Φλαμιαριών (1845 - 1925) «Το άγνωστον και τα ψυχικά προβλήματα». Μετάφ. Γ. Δημητρίου, Αθήνα 1927.

Επιλογή περιστατικών

Ένας διακεχωρημένος επιστήμων, ο Αλφόνσος Berget, διδάτωρ των φυσικών επιστημών και νηρηγητής της φυσικής εις την Σουβώνην μου ανεκοίνωσε το εξής περιστατικό:

« Η μητέρα μου ήτο νέα κόρη και αρραβωνιασμένη τον πατέρα μου λοχαγό του πεζικού τότε. Όταν συνέβη το περιστατικό, κατοικούσα, εις το Schlestadt, εις το σπίτι των γονέων της.

Η μητέρα μου είχε παιδική φίλη της μία νέα που ονομάζετο Αμαλία Μ. τυφλή, η οποία ήτο εγγονή ενός γέροντος συνταγματάρχου των δραγόνων της πρώτης Αυτοκρατορίας. Αυτή η κόρη έμεινε όρφανή και ζούσε με τους πάππους της, ήτο δε αρώστη μοιραζός και τραγουδούσε συχνά με την μητέρα μου.

Εις ηλικίαν 18 ετών απεκάσισε ν' ασπασθεί τον μοναχικόν βίον και εισήλθε εις ένα μοναστήρι του Στρασβούργου. Εις την αρχήν έγγραφε ταχυτά εις την μητέρα μου. Έπειτα οι επιστολές αρρώσαν και τέλος όπως συμβαίνει σχεδόν πάντοτε εις παρομοίας περιστάσεις, έπαυσε εντελώς ν' αλληλογραφεί με την παλαιά φίλη της.

Είχαν περάσει τρία χρόνια αφ' ότου είχε εισέλθῃ εις το μοναστήρι όταν μία ημέρα η μητέρα μου ανέβηξε εις το πατρών δια να εύρει κάτι παλιό πράγμα που ζητούσε. Έξαφνα, την βλέπουν να κατεβαίνει με φωνές και να πέφτει αναίσθητη.

Τρέχουν, την σηκώνουν, και όταν συνέλθε άρχισε να φωνάζει με λυγμούς:

«Είνα φανερό! Η Αμαλία πεθαίνει, απήθανε, διότι την άκουσα να τραγουδεί όπως τραγουδούν οι πεθαμένοι!» Και, εκ νέου την κατέλαβε μία νευρική κρίση και έχυσε τις αισθήσεις της. Μετά

«10012 01 0A1323 A701

[illegible][illegible][illegible][illegible]

* * *

«ԱՄԻՆ».

[illegible]

ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ Ο ΑΘΩΝΙΤΗΣ

Πολύτιμες αναφορές πνευματικής γνώσης και τρόπου εξαγνισμού

Το βιβλίο του Αρχιμανδρίτη Σωφρονίου «Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης» (1866 - 1938), θεωρείται ως ένα από τα πνευματικότερα βοηθήματα και συμβολή του αιώνα μας στην πατερική διδασκαλία. Η συνάντηση του Σωφρονίου με τον Σιλουανό αποτέλεσε γι' αυτόν σταθμό της πνευματικής του πορείας. Παρέμεινε μαζί του μέχρι της τελευταίας του και μετά αποσύρθηκε στην έρημο του Αγίου Όρους.

Το 1948 εξέδωσε στη Γαλλία τα χειρογράτά του, τα οποία του παρέδωσε ο Σιλουανός. Από το 1959 εγκαταστάθηκε στο Έσσεξ της Αγγλίας στην Μονή του Τιμίου Προδρόμου, της οποίας υπήρξε ιδρυτής και πνευματικός πατέρας. Απέθανε το 1993. Από το ανωτέρω βιβλίο σταχνολογήσαμε τα ακόλουθα αποσπάσματα:

Εάν ο λογισμός σου λέγει, «Κλείρε», και αν υπακούσεις, δι' αυτού δίδεις εις το δαιμόνιο εξουσία να επάνωσον. Εάν ο λογισμός σου λέγει «φάγε πολύ έως κόρον», και αν φάγεις πολύ, τότε πάλι το δαιμόνιο έλαβε εξουσία επάνω σου. Και έτσι, εάν ο λογισμός εκάσπου πάθους σε νικά, θα αποβείς κατοικητήριο δαιμόνων.

*

Ο Κύριος θέλει την ψυχή να είναι ταπεινή, άκακος και να συγχωρεί τους πάντες μετ' αγάπης... Εάν ο λογισμός σου κλίνει να παύησιν ανθρώπους πώς ζει ο ένας ή ο άλλος, τούτο είναι ενδειξη υπερηφάνειας.

Η ψυχή διεύρεται μόνο της το βίο σε αγώνα με τους λογισμούς.

Διά του κακού λογισμού εισέρχεται εντός μας μία εχθρική δύναμη και τότε σκοτίζεται η ψυχή και κακές σκέψεις βασανίζουν αυτήν.

*

Πάσχοιμε, επειδή δεν αγαπάμε τον πλησίον... Οι πνευματικοί κακοί της αγάπης είναι φανεροί: ειρήνη και χαρά στην ψυχή... Το κυριότερο είναι να συγχωρούμε εις τους άλλους τα πλημμελήματα αυτών και τότε ο Θεός δε θα μνησθεί των αμαρτιών μας και θα μας δώσει τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.

*

Ποιος δεν θέλει ελευθερία; Όλοι την θέλουν αλλά πρέπει να γνωρίζουν σε τι συνίσταται και πώς αποκτάται. Αυτός που ζητά

ελευθερία δεσμεύει τον εαυτόν του ... **Πρέπει να δεσμεύει τα πάθη του δια να μη κατακυριεύσουν το πνεύμα του.** Πρέπει να δεσμεύει τον εαυτόν του, δια να μην αδιχίσει τον πλησίον του... Ο Κύριος είπε: «Πας ο ποιών την αμαρτίαν δούλος εστί της αμαρτίας» (Ιωάν. η,34).

Το καλύτερο έργο είναι να παραδινόμαστε στο θέλημα του Θεού και να φέροιμε τις θλίψεις μας μετά ελπίδος. Ο Κύριος, βλέπον τις θλίψεις μας, ουδέποτε θα παραχωρήσει κάτι περισσότερο του μέρους μας. Εάν οι θλίψεις φαίνονται τις εμάς επιβολιζές, σημαίνει ότι δεν παραδοθήκαμε στο θέλημα του Θεού.

Εκ του τρόπου, κατά τον οποίον ο άνθρωπος προσδέχεται τον πλησίον του, μπορείς να κρίνεις περί του βαθμού της χάριτος που φέρει μέσα του. Εάν ο άνθρωπος βλέπει εις τον αδιεχόν αυτού την παρουσία του Αγίου Πνεύματος, σημαίνει ότι και ο ίδιος έχει μεγάλη χάρη. Εάν όμως ένας μισεί τον αδιεχόν αυτού, σημαίνει ότι ο ίδιος κατέχεται από πονηρό πνεύμα.

Εγνώριζα ένα παιδί. Η όψη του ήταν αγγελική, ταπεινή, σιμνή, πρῶτα πρόσωπο λευκό και ρόδινο· μάτια φωτεινά, αγαθά και ήρεμα. Μετά λίγα έτη άρχισε να ξειάσεται και απώλεσε τη χάρη του Θεού. Και σε ηλικία τριάντα περίπου ετών ωμοίαζε προς άνθρωπο και προς δαίμονα, προς θηρίο και προς ληστή και όλη η όψη του ήταν απαισία και φοβέρα.

Εγνώριζα ακόμα μία κόρη, πολύ ωραία, που είχε πρόσωπο φωτεινό και ευχάριστο, που πολλοί θενούσαν το κάλλος της, αλλά με αμαρτωλό βίο έχασε τη χάρη αυτή και έγινε θέαμα βδελυρό (...)

Είδα ακόμη τον πατέρα Ιωάννη της Κρονιστάνδης, ο οποίος και-τοι εκ φύσεως ήταν κατά την όψη σπνήθης άνθρωπος, εν τούτοις εκ της χάριτος του Θεού το πρόσωπο αυτού ήταν εύμορφον ως αγγέ-λον και επιθυμούσε ο καθένας να τον βλέπει.

Έτσι ακριβώς η αμαρτία παραμορφώνει τον άνθρωπο, ενώ η χάρη κατακοσμεί αυτόν.

Συνεχής αναφορά σε όλο το βιβλίο για την περηφάνια και την ταπείνωση

Ρίζα όλων των αμαρτιών, σπόρος του θανάτου, είναι η περηφάνια... Όποιος επιθυμεί να ενωθεί με το Θεό, το πρώτον είναι να

αποκτήσει την ταπείνωση... Όλος ο αγώνας οφείλεται να κατευθύνεται προς απόκτηση της ταπείνωσης.

Η περηφάνεια είναι η πανώλεθρος εξείνη δύναμη, η οποία απομακρύνει τους ανθρώπους από τον Θεό και προκαλεί στον κόσμο αναρίθμητες δυστυχίες και θλίψεις.

Η κατὰ της περηφάνιας πάλη είναι η τελευταία φάση του αγώνα κατὰ των παθών... Ο τελευταίος αγώνας είναι ο δυσκολότερος πάντων...

Πίστευε ακράδαντα ότι πάσχουμε μόνον έως ότου ταπεινωθούμε. Μόλις ταπεινωθούμε, έρχεται το τέλος των θλίψεων...

Η ασθενητική ψυχή είναι υπεροπτική, ενώ η υγιής αγαπά την ταπείνωση... Όταν η ψυχή κλίνει προς την περηφάνεια, τότε περιπίπτει σε σκοτισμό και αφροντισιά· όταν όμως ταπεινείται, τότε έρχεται χαρά κατάνυξη και φως.

ΥΜΝΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑ

ΚΑΛΕΑΝΘΗ (331 - 251 π.Χ. Στωϊκόν φιλόσοφον)

Πολυδόξαστε απ' όλους τους θεούς και πολυνομίματε,
και πάντα παντοδύναμε, Δία, όλης της γήινης
χαίρε, αρχηγέ, που ήσασιν η αρχή της πλάσης.

Εσύ τα πάντα με τους νόμους κυβερνάς,
ο ίδιος δίνεις το δικαίωμα να σου μιλάμε
οι θνητοί, γιατί έχουμε βγει απ' τη γενιά σου,
παρόμοιοι με σένα. Κι όσα ζουν και ζινούνται εδώ στη γη.

Θέλω γι' αυτό να σε δοξολογήσω
και πάντα θελά τραγουδώ τη δύναμή σου.

Σε σέναν όλη η πλάση, που στη γη σπριγερνρίζει
πειθαρχικά, είναι υπάκουη όπου την οδηγείς.

Στα χέρια σου τ' ανίζητα κρατάς για υπερέτη
το γλορηρόν αθάνατο δόσιμο αστροπελέκι
που, περνώντας ανάμεσα σ' αστέρια μεγάλα και μικρά
σ' εμάς τον στέλνεις, κοινό λόγο.

Ο τρανός εσύ είσαι βασιλιάς, και τίποτα

χωρίς εσέ δε γίνεται στη γη

ούτε στους θεούς αιθέρες ούτε στη θάλασσα,

εξόν απ' όσα κάποιοι κακοί απ' ανεμιναιά τους.
 Συ ξέρεις και να συνταιριάζεις τα καλά με τ' άσχημα,
 αλλά, Δία πανάγαθε, αόρατε, που τα ουράνια εξουσιάζεις,
 λύτρωνε τους ανθρώπους απ' την κακήν ανεμιναιά.
 Μακριά απ' την ψυχή τους διώξε την. Αξιώσέ μας
 την τιμή να σ' αποδώσουμε την τιμήν, γινώντας
 όλα τα έργα σου για πάντα, όπως τους πρέπει,
 γιατί οι θνητοί εμείς προνόμιο πιο μεγάλο
 δεν έχουμε, παρά το δίκαιο νόμο σου να γιμνούμε.

Μεταφρ. ΑΓΓΣ' ΘΕΡΟΣ

Ο ΑΟΡΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΜΟΥ

Tom A.R. THOMPSON

Πολλοί άνθρωποι απογοητεύουν μόνοι τους· και η ζωή τους - ή ο θάνατός τους - είναι το αποτέλεσμα τέτοιων απογοητεύσεων.

Δύο από τις σημαντικότερες απογοητεύσεις της ζωής μου ελήφθησαν δια λογαριασμό μου από ένα αόρατο φίλο. Ποιός είναι, πόθεν έρχεται, γιατί φρόντισε να με σώσει, δεν ξέρω· αλλά σσάζικς ακούω τη φωνή του, πάντα ακολουθώ την εντολή του, όσο κι αν φαίνεται τυχόν γελοία.

Αντελήφθην την παρουσία του φίλου μου πριν από εφτά χρόνια. Είχα απολυθεί από το Στρατό και γύριζα στο σπίτι μου. Μου επέτρεψαν να διαλέξω το μεταφορικό μέσον: αεροπλάνο ή πλοίο. Από την αγωνία να δω γρήγορα την οικογένειά μου, φυσικά, διάλεξα το ταχύτερο μέσο και αποφάσισα να ταξιδέψω αεροπορικώς.

Έξι ώρες πριν από την καθωρισμένη αναχώρηση ήμουν αζαπλωμένος διαβάζοντας, όταν άκουσα μια φωνή να μιλάει καθαρά στο αυτί μου:

«Θα ήταν καλύτερα να γυρίσεις σπίτι με καράβι», είπε.

Κοίταξα τριγύρω να δω ποιος μιλούσε. Το παράπηγμα ήταν έρημο. Σκέφθηκα πως θα ήταν παιγνίδι της φαντασίας μου και ξαναγύρισα στο βιβλίο μου.

«Πρέπει να επιστρέψεις στο σπίτι σου ατμοπλοϊκώς», ξανάπε η φωνή. Το άκουσα καθαρά και φυσικά.

Δεν πίστευα στα υπερφυσικά, αν και πολλές φορές είχα ακούσει

να γίνεται λόγος για φωνές που έρχονται από άλλον κόσμο. Δεν ήξερα τί να γάμω. Ν' απαντήσω στον άγνωστο συνομιλητή μου; Προσπάθησα να πιστέψω ότι το συμβάν ήταν αποτέλεσμα ψυχικής κούρασης.

«Παρακαλώ πιστέψέ με», επανέλαβε η φωνή. «Είναι καλύτερα να γυρίσεις σπίτι με πλοίο».

Σηκώθηκα αμέσως και πήρα κατ' ευθείαν στον διοικητή μου αξιωματικό και του είπα ότι επιθυμούσα να πάρω το πλοίο, αντί το αεροπλάνο. Ήταν μεγάλη φασαρία ν' αλλάξουν οι καταστάσεις, αλλά επέμενα σταθερά και στο τέλος συμφώνησε ν' ακυρωθεί η πτήση μου. Θα έφευγα την επόμενη εβδομάδα ατιμολοιχώς.

Μετά έξι ώρες, το αεροπλάνο όπου επρόκειτο να επιβιβασθώ κι εγώ συνετρίβετο κατά την απογείωση. Όλοι οι επιβαίνοντες σκοτώθηκαν.

Τι τυχερή σύμπτωση, σκέφθηκα και δεν έδωσα περισσότερη προσοχή στο συμβάν ώσπου, για μια φορά, ξανάκουσα τη φωνή.

Μετά την επίσκεψη της μητέρας μου αργότερα, πήγα στο σπίτι ενός παλιού σχολαίου φίλου μου. Με προσκάλεσε σε γεύμα, να μιλήσουμε για τα χρόνια του γολεγιού. Δέχθηκα. Το ραντεβού μας ήταν για τις 6 το απόγευμα του Σαββάτου. Για να φθάσω από της μητέρας μου στο σπίτι του φίλου μου έπρεπε ν' ακολουθήσω ένα δρόμο με μεγάλη ζίνηση τροχοφόρων τ' απογεύματα του Σαββάτου. Για να μην καθυστερήσω, λογάρισα πως μπορούσε να μου φάη μια ολόκληρη ώρα η διαδρομή και ξεκίνησα εγκαίρως. Ο δρόμος ήταν πλημμυρισμένος από αυτοκίνητα και χρειάστηκα μισή ώρα για να βρω σε ανοιχτό μέρος, κοιτάζοντας διαρκώς το ρολόι μου. Άνοιξα τάχύτητα προχωρούσα, επί τέλους, ξένοιαστα. Δεν είχα τρέξει περισσότερο από ένα μίλι, όταν άκουσα την ανδρική φωνή:

«Καλύτερα να σταματήσεις το αμάξι», είπε.

Ταράχθηκα. Αμέσως ξανάξησα την τραγωδία του αεροπλάνου. Διόλου δεν σκέφθηκα μήπως ήταν κάποιο παιχνίδι της φαντασίας μου. Εγνώριζα ότι άκουσα τη φωνή ενός αόρατου προσώπου.

Επεβράδυνα βαθμηδόν και ενώ με πίεζαν βιαστικοί οδηγοί, σταμάτησα. Πολλά αμάξια σταμάτησαν πίσω μου. Αντελήφθη ότι ήμουν εγώ η αιτία ενός «μποτιλιαρίσματος» της συγκοινωνίας και χωρίς να ξέρω γιατί. Ούτε ήξερα τί να γάμω κατόπιν. Πρόσεξα το μοτέρ, δούλεψε τελείως κανονικά. Δεν εύριζα τίποτε το ύποπτο. Νοιώθοντας σαν βλάζας με περιζεφαλαία, είπα δυνατά. «Ο - νε, σταμάτησα. Και τώρα τί γίνεται».

Η φωνή μου απάντησε αμέσως. «Πήγαινε να φέρεις το συνερ-

γείο. Μην οδηγείς άλλο».

Βγήκα από το αμάξι και με τα πόδια βάδισα προς το πλησιέστερο τηλέφωνο, μισό μίλι μακρινά. Ειδοποίησα ένα γκαράζ να στείλουν να τραβήξουν το αμάξι. Και ξαναεγύρισα στο αμάξι μου, που εξακολουθούσε να εμποδίζει τη συγκοινωνία. Όταν ήρθε το συνεργείο, ο μηχανικός με ρώτησε τί ανωμαλία υπήρχε. Του απάντησα ότι δεν ήξερα. Έβαλε το μοτέρ μπροστά και αζροιάσθηκε. Φαινόταν πολύ εν τάξει και σ' αυτόν. Σήκωσε το «καπό», κοίταξε και δεν βρήκε τίποτε. Μου είπε να δοκιμάσω να οδηγήσω και αρνήθηκα. Με κοίταξε περιέργα και σήκωσε τους ώμους του. Έδεσε το αμάξι πίσω στο όχημα του συνεργείου και ξεκινήσαμε. Δεν είχαμε χάσει πέντε βήματα, όταν ακούσαμε κρότο πίσω μας. Σταματήσαμε και πηδήσαμε έξω. Η μπροστινή δεξιά ρόδα του αυτοκινήτου μου είχε βγει από τον άξονά της και είχε πέσει στο δρόμο. Ο μηχανικός με κοίταξε σα νάμιον φάντασμα.

Χωρίς να πει λέξη, μάζεψε τη ρόδα και τραβήξε για το γκαράζ.

Έφθασα στον φίλον μου με καθυστέρηση μιας ώρας. Το φαγητό που είχε ετοιμάσει η γυναίκα του είχε κρυώσει. Ανησυχισαν για την αργοπορία μου και τους είπα πως είχα φασαρίες με το αμάξι μου. Δεν τους ανέφερα για τον αόρατο φίλο μου. Όποιος δεν έτρεξε να νοιώσει ο ίδιος κάτι το υπερφυσικό, δεν μπορεί να καταλάβει...

(Από το περιοδικό ΕΛΤΕ του Λονδίνου, 1956)

Δημοσιεύτηκε στο 1ο τεύχος του Γίσιου (Μάιος 1956)

ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Της Ιωάννας Μαργή

Εκπληκτικές είναι σήμερα οι ανακαλύψεις της Επιστήμης, που αναφέρονται στον άνθρωπο και στην ιστορία του κατά την αρχή της ζωής του, την πριν από τη γέννηση περίοδο της ύπαρξής του. Η μεγάλη ανάπτυξη της τεχνολογίας των υπερήχων και των ραδιοακτίνων, η οποία επιτρέπει την λεπτομερή παρακολούθηση της εμβρυϊκής ζωής, αλλά και η ανάπτυξη νέων ψυχολογικών και λοιπών μεθόδων αναδρομής στην εμβρυϊκή ζωή επέφεραν, κατά τα τελευταία 30 - 50 έτη, παράλληλες έρευνες πρωτοπόρων ιατρών, ψυχιάτρων, ψυχολόγων, βιολόγων, αλλά και ερευνητών μουσικών διαφόρων χωρών, οι οποίες έφεραν ένα νέο φως και εδημοσίευσαν έναν Νέο Κλάδο, αναφερόμενο στην προγεννητική ζωή του ανθρώπου. Ο κλάδος αυτός άπτεται της Ιατρικής και της Παιδαγωγικής.

Τα συμπεράσματα των ερευνητών, πειραματικά τεκμηριωμένα, συγχλίνουν στις εξής βασικές αρχές:

Η εμβρυϊκή ανθρώπινη ύπαρξη, ήδη από την αρχή της ζωής της, εξ άκρας σύλληψης, από την γονιμοποίηση του ωαρίου από το σπερματοζωάριο, έχει "αυτο-συνείδηση", αισθητηριακές αντίληψεις, συναισθηματικά και νοητικά βιώματα, και μνήμη.

- Έχει την αίσθηση της γένεσης, της αφής, της ακοής: ακούει τον μητρικό καρδιακό παλμό και την φωνή της μητέρας, του πατέρα καθώς και τους ήχους του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Η χορονίδα των αισθήσεων είναι η ακοή: Θόρυβοι βίαιοι, ηθονισίες κ. λ. π. μπορεί να οδηγήσουν σε αντισμούς, διανοητικές ανεπάρκειες ή άλλες ελλείψεις, διότι παραωλώνουν την ανάπτυξη των οργάνων του σώματος του εμβρύου.

Ενώ αντιθέτως η καλή απαλή γλαυσιή μουσική (Mojart, Vivaldi), η βιζαντινή και η δημοτική ελληνική, καθώς και η φωνή της μητέρας, αλλά και του πατέρα και του περιβάλλοντος, όταν διαποτίζονται από την αγάπη, που, (όπως οι μουσικοί ξέρουν), δίνει στη φωνή τον πλούτο των "αρμονιών", ενεργοποιούν το έμβρυο, ενδυναμώνουν το νευρικό του σύστημα, το προετοιμάζουν στην άσκηση του λόγου και της ομιλίας, στην εξμάθηση της μητρικής του γλώσσας, στην ευγλωπτία και στην καλή σχολική επίδοση! Προπαντός όμως διαπλάθουν αρμονικά το σώμα του και την ψυχή του.

Διάσημοι μουσικοί, όπως οι Yehudi Menuhin, Olivier Messian, Arthuro Rubinstein, όταν ερωτήθηκαν, από πότε αισθάνθηκαν την

αγάπη για τη μουσική, εκδηλώσαν δημόσια ότι αυτήν την αγάπη την είχαν ήδη κατά την γέννησή τους και ότι την ωφείλαν στην μητέρα τους, που έπαιξε η άκουγε μουσική στην εγκυμοσύνη της.

Η μουσική και αισθητική διαπαιδαγώγηση πρέπει να αρχίσουν πριν από την γέννηση, αποφαίνονται ο Zoltan Kodaly, Ούγγρος μουσικοσυνθέτης και ο Yehudi Menuhin.

- Το έμβρυο κατακλύζεται από τα συναισθήματα της Μητέρας, με την οποία είναι φυσικά και ψυχικά συνδεδεμένο, και τα αισθάνεται ταυτοχρόνως με εκείνην. Αύπες, παγιωμένα άγχη, μελαγχολία, θυμοί αλλά και χαρά, αγαλλίαση, αισιοδοξία, ενθουσιασμός της μητέρας, επηρεάζουν - αρνητικά ή θετικά, αντιστοίχως - την φυσική και ψυχική του διάπλαση.

Το έμβρυο συναισθάνεται ιδιαίτερος την ψυχική στάση που η μητέρα του τρέφει απέναντί του: αν είναι θετική ή απορριπτική προς την εγκυμοσύνη της. Αν εκείνη επιθυμεί την γέννησή του ή όχι. Το ψυχικό τραύμα της πρώτης αυτής απόρριψης παρακολοιούει τον άνθρωπο σ' όλη του την ζωή και χρωματίζει αρνητικά τον ψυχισμό του. Ενώ αντίθετως, η αποδοχή της εγκυμοσύνης, η αγάπη προς την αναπτυσσόμενη ζωή και το καλωσόρισμά της αποτελούν πολύτιμα βιώματα αισιοδοξίας, ανθόρεμης χαράς και αγάπης για όλη την ζωή του νέου ανθρώπου.

Το έμβρυο έχει μνήμη και απομνημονεύει, φυτοπώνοντας στην νευρική ζυτταριζή του μνήμη τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τα βιώματα της μητέρας του, τα μηνύματα που εκείνη του στέλνει, τη στάση της προς την ζωή, την νοτροπία της, τα ιδανικά και τους στόχους της, την ποιότητα της ύπαρξής της. Όλα «χαράσσουν» τον αυριακό «χαρακτήρα» του, κι αποτελούν «πρό - γραμμα» για την μελλοντική ζωή του. Αν ένα παιδί δεν έχει δεχθή την αγάπη της μητέρας (και του πατέρα - έμμεσα) από την αρχή της ζωής του, δεν θα μπορέσει να αισθανθή και να εκδηλώσει την αγάπη και την συμπάθεια προς τον συνάνθρωπο, ούτε να αναπτύξει την κοινωνικότητά του και - σε πληρότητα - τις ψυχικές και νοητικές του ικανότητες και την αρμονική του διάπλαση και υγεία.

Φυσικές και ψυχικές διαταραχές της εγκυμονούσας μητέρας επηρεάζουν την φυσική διάπλαση του εμβρύου και αποτελούν την κοινή πρώτη αιτία των σοβαρών συγγενών ασθενειών, σε οποιαδήποτε ηλικία και αν εκδηλώνονται: καρδιαγγειακών παθήσεων, σακχαρώδους διαβήτη, παχυσαρκίας κ.λ.π.-

Οι πιο πρόσφατες έρευνες αναφέρονται και στην κεφαλαιώδη σημασία της φυσικής και ψυχικής καταστάσεως του ζεύγους κατά

την περίοδο της συλλήψεως: Αν αυτή η κατάσταση είναι κακή, συγγενείς ανωμαλίες είναι δυνατόν να εκδηλωθούν στο παιδί, κατά την γέννηση (έρευνες ομάδος ιατρών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα «τα Νέα», σε σχετικό άρθρο της 23ης Σεπτεμβρίου 1991).

Παγκοσμίως εκφράζεται, από ιατρούς και παιδαγωγούς μία κοινή αλήθεια: **Η διάπλαση της Υγείας κτίζεται κατά την πριν από την γέννηση περίοδο της ζωής:** με την ορθή φυσική και ψυχική ζωή των μελλόντων γονέων. Αυτή είναι η ορθή πρόληψη: η Αγωγή Υγείας από την Αρχή της Ζωής.

Και η διαπαιδαγώγηση πρέπει ν' αρχίζει επίσης πριν από την γέννηση: με την αρμονική, φυσική, αισθητική και ηθική ζωή των μελλόντων γονέων - η οποία αποταμιεύεται, με αντίστοιχες εγγραφές, στην νευρική κυτταρική μνήμη του μελλογέννητου και αποτελεί την πρώτη πανίσχυρη βιοματική διδασχή του, με την εκδήλωση της αγάπης τους προς το μελλογέννητο και την εξίσωση της ζωής της μέλλουσας μητέρας προς την θετικότητα σκέψεων και συναισθημάτων και τον θαυμασμό της ομορφιάς και της σοφίας της Φύσεως, της Τέχνης και της Ζωής.

«Αν θέλετε να βελτιώσετε την Υγεία του Λαού, ασχοληθείτε με τους εννέα μήνες πριν από την γέννηση...» συμβούλευε τους πολιτικούς της πατρίδας του ο άγγλος βιολόγος Sir Frederick Trubby King.

Η ΑΡΕΤΗ

Μιχαήλ Ιατρού

Σημασία της λέξεως αρετή: ανδρεία, ικανότης, υπεροχή, αξιοτής, επιτηδειότης, εμπειρία, προτέρημα, τιμή, υπόληψη, καθήκον, τελειότης, ηθική εξίς του πράττειν το αγαθόν και αποφεύγειν το κακόν.

Στη φιλοσοφία: σταθερά στροφή της βούλησης προς το αγαθό. Κατά τον Σωκράτη: το «γνώθι σαυτόν» και η ικανότητα προς διάκριση του πρακτέου και του φευκτέου.

Φωκυλίδης: «σεμνός έρως αρετής». Δηλαδή, είναι σεμνό (θαυμάσιο) πράγμα ο έρωτας προς την αρετή.

Κατά τον Πλάτωνα: φρόνηση (σοφία), ανδρεία, σωφροσύνη,

δικαιοσύνη («Νόμοι» 979 C, «Πολιτεία» 427 E).

Κατά τον Αριστοτέλη: η μεσότητα μεταξύ δύο κακιών, της έλλειψης και της υπερβολής. (Ηθ. Νικομ. 1106 b).

Κομφουκιανισμός: Φιλανθρωπία και αλληλοβοήθεια, αιδημοσύνη, ειλιζνία, δικαιοσύνη, ταπεινοφροσύνη, καλοζαγαθία, σεβασμός των τέκνων προς τους γονείς.

Από τον ύμνο προς την αρετή του Αριστοτέλη: (Ανθ. Στοβ. Α, 12).

Αρετή, που αποκτίσσαι με πολύ κόπο απ' το ανθρώπινο γένος, είσαι ο πιο ωραίος σκοπός της ζωής· για τη δική σου αγνή μορφή και να πιθάνει κανείς στην Ελλάδα θιωφείται ο πιο αξιοζήλευτος θάνατος, ακόμα και να υπομείνει πόνοους σε οδροούς και ακατάπαντοους.

(Αρετά πολύμοχθε γένει βροτείω, / θήραμα κάλλιστον βίω. / σας πέρι, παρθένε, μορφής, / και θανείν ξηλωτός εν Ελλάδι πότιμος, / και πόνοους τλήναι μαλ' ορούς και ακάμντας.

Ο Πλούταρχος αναγ' έρει ότι ο Σωκράτης, ερωτηθείς υπό του σοφού Γοργίου ποια γνώμη έχει περί του Μεγάλου Βασιλέως (των Περσών) και αν νομίζει ότι αυτός είναι ευτυχής, απάντησε «ουκ οίδα, πώς αρετής και της μορφώσεως του ανθρώπου. (Η απάντηση του Σωκράτη (Γοργίας 470 E) είναι: «ον γαρ είδα παιδείας όπως έχει και δικαιοσύνης»).

Κατά τον Ξενοφώντα (Απομνημονεύματα Β, 1, 21) ο σοφιστής Προδίκος ο Κεΐος εφ'αντάσθη ότι ο Ηρακλής κατά τη νεανική του ηλικία εξετάζων τον εαυτόν του εάν θα ακολουθούσε την οδό της αρετής ή της κακίας, ευρέθη προ δύο γυναικών, της Ηδεπάθειας και της Αρετής. Εκ τούτων η πρώτη ετοίμαζεν ζωή πλήρη απολαύσεων. Εν τούτοις ο ήρως ακολούθησε την Αρετή, παρά το γεγονός ότι αυτή ετοποθέτει την ευτυχία εις το πέρας μιας οδοού πλήρους αγώνων και μόχθων.

Ποίδοος: «της δ' αρετής ιδρώτα θεοί προπάρουθεν (εμπρός) έθηκεν» (Έργα και ημ. 289). Ο Ξενοφών (Απομν. Β, 1, 10) μνημονεύει το στίχο του Ποΐδου, αναγ' έρει δε και σχετιζοίς στίχους του ποιητή Επύχαρμου: «των πόνων πολλούσιν ημίν πάντα τ' αγαθ' οι Θεοί», δηλαδή με κόπους πολλούν (δίδουν) εις τον άνθρωπον όλα τα αγαθά οι Θεοί.

Λημόκριτος: «μη δια φόβον, αλλά δια το δέον απέχεσθαι αμαρτημάτων» (απόστ. 41, Diels), δηλαδή όχι από φόβο, αλλά δια το αρμόζων πρέπει να απέχουμε των αμαρτημάτων.

Πλάτων: «πας γαρ ο τ' επί γης και υπό γης χορευός αρετής ουκ αντάξιος» (Νόμοι 728Α), όλος ο χορευός του κόσμου δεν μπορεί να παραβληθεί με την αρετή.

Πλούταρχος (Σόλων VII): «αρετή, ης κτήμα μεῖζον οὐδέν οὐδ' ἡδίων», αρετή, της οποίας δεν υπάρχει μαγαλίτερο και γλυκύτερο απόκτημα.

Ρουσσώ: «η αρετή είναι εμπόλεμος κατ'αύστησης. Πρέπει να πολεμούμε διαρκώς με τον εαυτόν μας».

Κοραΐς: «η αρετή έχει πολλούς διδασκάλους, αλλά ολίγους μάρτυρες».

Λόγοι του Ιησού: «τι γαρ ωφελείται άνθρωπος, εάν τον κόσμον όλον κερδίσει, την δε ψυχήν αυτού ζημιωθεί;». (Ματθ. 12', 26)

(Από το βιβλίο του «Πόθεν και Διατί», Αθήνα 1972)

Αλίμονο, Μαρδόνιε, ενάντια σε τέτοιους άντρες έφερες εμάς για να πολεμήσουμε, οι οποίοι δεν αγωνίζονται για κάποιο υλικό κέρδος, αλλά για την αρετή.

ΗΠΡΟΔΟΤΟΥ (Ιστορία Θ, 26 - 27)

(Λόγοι Πέρση αξιωματούχων, προς τον αρχιστρατήγο των Περσικών δυνάμεων, μετά την μάχη των Θερμοπυλών, όταν πληροφορήθηκαν ότι οι Έλληνες είχαν συγκεντρωθεί στην Ολυμπία για τους αθλητικούς αγώνες, με μόνο βραβείο στους νικητές ένα στεφάνι ελιάς).

Αφαίρεσε την αρετή από κάποιον που επιτυχεί και τότε σ' όλα του θα είναι ασημαντος: στα δώρα από ιδιοτέλεια, στους κόπους από μαλθακότητα, στους θεούς από δεισιδαιμονία, στους άριστους από φθόνο, στους άντρες από φόβο, στις γυναίκες από φιληδονία.

ΗΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (Πηλικά, 337 C)

Βιογραφικά του διάσημου μουσικού Φραντς Λιστ

Ένα αξιόλογο απόσπασμα άρθρου της Σοφίας Σπανούδη.

«ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ» 1927, σελ. 674

Στην Ιταλία, που τη-ζει ο Λιστ απ' άκρη ως άκρη, πόσα θεία τοπία για προσκύνημα της Φύσεως και της ψυχής! Στη Ρώμη ζει ολοκληρωτικά το θείο στίχο του Γκαίτε:

«Eine ganze welt, bist du, o Rom!»

(Ένας ολόκληρος κόσμος είσαι ω Ρώμη!)

κι αφιερώνει στον Ολόμπιο Ποιητή τον «Τουρκοάτο Τάσσο» του.

εμπνευσμένο από την ομώνυμη τραγωδία του.

Αυτός ο προνομιούχος της Μοίρας, ο παγκόσμιος θριαμβευτής, ερμηνεύει όσο κανένας βασανισμένος άνθρωπος βαθιά και σπαραχτικά, τους περίφημους επιγραμμαιζικούς στίχους:

«Ὅποιος δὲν ἔφαγε ποτέ
μὲ δάκρυα βρεμμένο το ψομί του,
ὅποιος δὲν ἔμεινε ποτέ
ατέλειωτες βασανισμένες νύχτες
κλαίοντας κι αργονπλώντας στο κρεβάτι του,
Ἐκείνος δὲν σὰς γνώρισε ποτέ
ὦ θεῖες τ' Οὐρανοῦ δυνάμεις!»

ΕΛΕΥΣΙΝΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ

Της αείμνηστης Διδώς Καλλέργη

Το μεγάλο ενδιαφέρον που παρουσιάζει σήμερα η Ελευσίνα δεν βρίζεται μόνον στα αξιολογα λείψανα των αρχαίων μνημείων και του μικρού Μουσείου της, όσο στην ιστορία της πόλεως και των αρχαιοτήτων της, εξ αιτίας της λειτουργίας' αυτήν των Ελευσινίων Μυστηρίων.

Από τις ανασκαφές κυρίως της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, γίνεται φανερό ότι η περιοχή ήτανε πιθανόν κατοικημένη και πριν από το 3.000 π.Χ. Πάντως θετικό φαίνεται να είναι, ότι ήτανε κατοικημένη από το 3.000 - 2.000 π.Χ. κι' έπειτα, καθώς και σ' όλη την αρχαία ιστορική εποχή.

Η αρχαία πόλη ήτανε κτισμένη στο βραχώδες ύψωμα, διαιρείτο δε στην «ακρόπολη» και την «κάτω πόλη» που αποτελούσαν μαζί με την περιοχή τους ένα από τους αρχαίους δήμους της Αττικής. Εκεί οδηγούσε όπως και σήμερα ένας από τους πιο σημαντικούς δρόμους της αρχαιότητας, η Ιερά Οδός.

Τη φήμη όπως και την ακμή της άλλωστε η Ελευσίνα την χρεωστά στα λειτουργήσαντα σ' αυτή Μυστήρια, που η ακμή τους κράτησε 1.500 περίπου χρόνια, ως το τέλος δηλαδή του 4ου π.Χ. αιώνα κι' έπειτα ακόμη, για να κλεισθούν οριστικά από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο κοντά στα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα.

Τα περιφημότερα από τα Ελληνικά Μυστήρια, ως είναι γνωστό, ήταν της Κρήτης προς τιμή του Θεού Διός, τα άλλως λεγόμενα

Μινωϊκά, τα Καβείρια στη Σαμοθράκη και τα Ελευσίνια προς τιμή της Θεάς Δήμητρας και της κόρης της Περσεφόνης, τελούμενα στην Αττική.

Τί ήταν όμως τα Μυστήρια;

Ένας αμερόληπτος ερευνητής μη δίδοντας σημασία στη γνώμη των επιπολαίων ερευνητών, που ισχυρίζονται ότι τα αρχαία Μυστήρια ήταν πλάνες των εθνικών ιερέων, και που επωφελομένοι από τις δεισιδαιμονίες των αμαθών τούς εξαπατούσαν, έχει πολλές πιθανότητες να γνωρίσει ένα μέρος της αλήθειας σχετικά μ' αυτά. Γιατί ζητώντας βάσιμες και ζωτικότερες αρχές σε κάθε θρησκευτικό κατασκευάσμα που είχε μια μακρόχρονη και διαρκή επίδραση κι' επιρροή στους ανθρώπους, θ' αναζητήσει την αρχή και την αιτία της δημιουργίας τους και θα μελετήσει με προσοχή όσα σώζονται από τα τυπικά της λειτουργίας τους.

Έτσι όμως θα χρειασθεί να στραφεί κανείς πολύ πίσω στα προϊστορικά χρόνια, σ' εκείνα που μόνον η παράδοση των μύθων και η αρχαιολογική σκαπάνη μας επιτρέπουν να ερευνήσουμε. Γιατί Μυστήρια γενικά σημαίνει το απόρρητο μέρος της λατρείας, όσα δηλαδή γίνονταν μυστικά μέσα στο ιερό, στο οποίο απαγορευόταν η είσοδος στους αμνήτους.

Απ' όλα τα μυστήρια, τα Ελευσίνια ήταν τα περισσότερα σεβαστά και η πιθανότερη αρχή τους ήτανε η εξής:

Σύμφωνα με τους μύθους, ο πρώτος βασιλιάς των σχεδόν πρωτόγονων ανθρώπων της Αττικής ήτανε ο Ωγυγός ή Ωγύγης. Οι κάτοικοι που τον είχανε για αρχηγό τους ζούσαν την απλή φυσική ζωή, εκείνη που τους επέτρεπε ο πρωτόγονος πολιτισμός τους. Στα χρόνια αυτού του Ωγύγη, τεράστιες γεωλογικές μεταβολές αναστάτωσαν την Αττική, τη Μεσόγειο γενικά, τα νησιά και τις γύρω στεριές της, γνωστές ως κατακλυσμός του Ωγύγη.

Οι Πελασγοί που όπως πιστεύεται ήταν οι κάτοικοι εκείνης της εποχής και οι οποίοι λάτρευαν στ Θεά μητέρα - Γη, τρομαγμένοι απ' τον κατακλυσμό, τραβήχτηκαν στις πλαγιές των βουνών και εδώ στην Αττική κυρίως στις πλαγιές του Υμηττού. Στήλωσαν εκεί τους πρώτους βωμούς της θρησκείας τους που αποτελείτο μόνον από μερικές ιεροτελεστίες, θυσίες και προσφορές στη Θεά - Γη στην αρχή.

Ο Ελευσίνς έγγονος του Ωγύγη από την κόρη του Δάειρα (ή Δείρα) και γιός του θεού Ερμή, ο ισχυρότερος πνευματικά άνθρωπος εκείνης της εποχής (ή ο Μεσίας όπως θα τον λέγαμε εμείς τώρα) στηρίξε τα πρώτα ιερά εκεί και ουστηματοποίησε την πελα-

Διεξαγωγή της έρευνας
 Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του
 Κέντρου Ερευνών και Ανάλυσης της
 Εταιρείας.

[illegible][illegible][illegible]

ονομασία των Μεγάλων Ελευσινίων. Για τούτο και μερικοί αποδίδουν την ίδρυσή τους στον Εύμολο τούτον. Ένα φαίνεται να είναι όμως σαφές, ότι η συστηματοποιημένη οργάνωση των Ελευσινίων Μικρών και Μεγάλων, οφείλεται στον Μοισαίο και μόνον η τελική τακτοποίηση των Μεγάλων Ελευσινίων στην Ελευσίνα, οφείλεται στον Εύμολο και στον δεύτερο Κελέο.

Τα Μικρά Ελευσίνια ετελούντο κάθε χρόνο κατά τον μήνα Ανθεστηριώνα (Φεβρουάριον-Μάρτιον). Κάθε χρόνο επίσης και επί 9 ή 14 ημέρες, κατά τον μήνα Βοηδρομιώνα (Σεπτέμβριον-Οκτώβριον) ετελούντο και τα Μεγάλα.

Οι μυοίμενοι σε αυτά (...) περνούσαν από καθαρισμό από τον ιερέα τον λεγόμενον Υδρανόν και ορκίζοντο όρizon μυστικότητας επιβαλλόμενο σ' αυτούς από τον καλούμενο μυσταγωγό ή ιεροφάντη. Κατόπιν έπαιρναν μια προπαρασκευαστική διδασκαλία που τους έδινε την ικανότητα να εννοήσουν αργότερα όσα θα τους απεκαλύπτοντο στα Μεγάλα Ελευσίνια.

Η τέλεση των Μεγάλων Ελευσινίων άρχιζε ως εξής: Την πρώτη ημέρα οι μεμυημένοι στα Μικρά ξεσηκώνονταν στην Αθήνα και για τούτο αυτή λεγόταν "Αγυρμός". Την δεύτερη με πομπή πήγαιναν στην παραλία όπου εξαθαρίζοντο και η ημέρα ελέγετο "Άλαδε μύσται". Η τρίτη ήτανε ημέρα νηστείας και μόνον το βράδι έπαιρναν ένα λιτό δείπνο, πλάκουντα από μέλι και σισάμι. Την τέταρτη ημέρα προσέφεραν θυσίες και γινόταν η λεγόμενη "καλάθου κάθοδος" δηλαδή πομπή στην οποία φερόταν σε άμαξα σφρόμενη από βόδια και που την ακολουθούσαν γυναίκες με "μυστικές ζίστες" στο χέρι, καλάθι που περιείχε ρόδια (σίδια) και "σπόρους μήκωνος" (αψιόνι). Την πέμπτη ημέρα, η οποία λεγόταν "λαμπάδων ημέρα", οι μύστες με λαμπάδες οδηγούντο το βράδι από τον Δαδούχο στο ναό της Θεάς Δήμητρας στην Ελευσίνα και διανυκτέρευαν εκεί.

Η έκτη ημέρα και η περισσότερον ιερή απ' όλες λεγόταν «Ίακχος». Το άγαλμα του γιού της Θεάς Δήμητρας του Ίακχου, σφαιρωμένο με μυρτιά και με λαμπάδα στο χέρι, φερόταν από το Ελευσίνιο των Αθηνών δια της Ιεράς οδού την οποίαν зоsmούσαν ναοί, βομοί και μνημεία, σχετικά με τον ιερό της Θεάς Δήμητρας και της Περσεφόνης μύθο, στην Ελευσίνα αγάμεσα σε ύμνους και χαρμόσυνες φωνές (ιαχίζειν) του πλήθους. Καθαρίζοντο πάλι στο αλμυρό νερό των Ρειτών (Λίμνες Κορμουνδούρου) και τα μεσάνυχτα έκαναν την είσοδό τους στην αγία πόλη κάτω από το φως των λαμπάδων. Τότε άρχιζαν από τους ιερείς τα αληθινά Μυστήρια και της μυσταγωγίας οι τελετές και οι άξιοι γι' αυτές ονομάζοντο

«επόπτες και έφοροι». Τότε άρχιζαν «καθαριοί και εξαγνισμοί» χρήσιμοι να χαλιναγωγήσουν τον φρεσισμό που χωρίζει τον άνθρωπο από την θεότητα και που ο ενθουσιασμός έφθανε στην έξοπωση.

Οι νυχτερινές γιορτές, οι μυστικές νύχτες, τα μεγαλόπρεπα θεάματα, διαγεύσανε στις ψυχές βαθειές συγκινήσεις. Οι σπουδαίες σκηνές του δράματος της μεγάλης Θεάς Δήμητρας, η περιπλάνησή της στη γη, η θλίψη της για το χαμό της κόρης της και η χαρά στην ανεύρεσή της, αποτελούσαν το κυριότερο θέμα των συμβολικών παραστάσεων.

Κατά τον μύthon αυτόν η Δήμητρα αναζητώντας την αρπαγμένη από τον Ηρακλή κόρη της, ήλθε στην Ελευσίνα και φιλοξενήθηκε κοντά στον βασιλιά Κελέο. Η θεά ευγνώμονη για τη φιλοξενία έδωσε στον Τριπόλεμο τον γιό του Κελεού τον πρώτο κόκοσ στα-ριοιού και τον έδίδαξε την καλλιέργεια της Γης. Οι μύστες μέσα στον ιερό χώρο εμμιούντο τις πράξεις της Θεάς και τα ευχάριστα ή τα λυπηρά αισθήματά της. Ενήστευαν 9 ημέρες και την δεκάτη, όπως εκείνη, έβιναν τον «κρυώνον».

Δύο ήσαν οι μυστηριώδεις τύποι οι οποίοι ετελούντο στο ιερό «τα δρώμενα» (οι πράξεις οι τελούμενες από τους ιερείς και τους μεμνημένους) και «τα δεινύμενα» δηλαδή τα όσα προσεγγόνταν στα μάτια - θεάματα.

Από τα «δρώμενα» ήτανε η παράδοση μεριζών ιερών αντιτιθεμένων, που τα άγγιζαν οι μύστες, τροφή θεά που την εγγίνοντο, αληθινή μετάληψη προς ανάμνηση της Θεάς. Την Φαντασία αεζάνανε παράδοξοι τύποι, λέξεις μυστηριώδεις που υπινθύμαζαν τα σύμβολα. Κάποια στιγμή στο βάθος του ιερού αεζονγότανε η φωνή του ιεροφάντου ανάμεσα στις λάμψεις των λαμπάδων που φώναζε: «ιερόν έτεκε πότνια κόυρον Βοιω Βοιμόν» κι' άλλοτε δείχνανε στους επόπτες «το μέγα και θαυμαστό και τελειότατο εποπτικό εκεί μυστήριο, εν σιωπή τεθεριοσμένον σπάχνον».

Ύστερα από όλα αυτά γίνεται περισσότερο κατανοητή ή γενική έννοια των συμβολισμών τούτων. Η ζωή της υστεως και η σχέση της με την πνευματική και ψυχική τέχνη του ανθρώπου είναι τό βάθος της.

Και γίνεται φανερό ακόμη ότι για τους μύστες εκείνους ανάμεσα στους οποίους οι περισσότεροι ήσαν γυναίκες, η υπερβατική σημασία του θείου Ελευσινίου δράματος ήτανε η κυριότερη.-

Το σώμα και η ψυχή

Του λογοτέχνη και ιστοριοδίφη Δημήτρη Καμπούρογλου (1852 - 1942)

Ειργάσθησαν οι αρχαίοι ποιηταί δια την λατρείαν του θωραίου· ειργάσθησαν και οι χριστιανοί υμνογράφοι δια την λατρείαν του σεμνού. Οι αρχαίοι, ανιψώσαντες το σώμα μαζί με την ψυχήν, εξήμνησαν το γυνόν· οι χριστιανοί το κρημνόν: - «μη για το Θεό, και φανή κοιμιάτι κρέας!». Δια τον λόγον αυτόν και αι αγιογραφίαι, όσαι δεν έχουν επ' όψιν των αρχαία πρότυπα, εν ώ είναι θαυμάσια εις πρόσωπα και ενδύματα, ρυτρεύουν εις την διαγραφήν του σώματος. Η αιδώς εφαλάτισεν εντός στυγνού σώματος την ψυχήν και εξακολούθει να την κατηγορή έξω των κελύδων. Από ενοπλάχναν δε, κάποιον κάποιον σαν ψωμί και νερό, την παρηγορεί με την δευτέραν παρουσίαν, με την μέλλουσαν ζωήν.

Αλλά και το σεμνόν σώμα δεν έμεινεν ήσυχον. Φόβω πιθανής συνεννοήσεως του δεσμοφύλακος αυτού με την καθευρωμένην, το χυλιοβασανίζον ... και διαρκώς απειλούν τον τυχόν παραβάτην.

Και παρ' όλ' αυτά όμως:

*«Νυφούλα λαχταρόζωρη και χαμπανοφρονήσαι!
παπύς σε είδε κι' έσφαλε, διάκος και δαιμονίστη
κι' ένα μαζρό διακόπον' άλλον έπεσε και τσακίστη».*

(«Νέα Εστία», 1927, σελ. 662)

*Μην τη ζητάς την ευτυχία
στην τρέλα και στην παραξιάλη.
Στη σιωπή, στην ησυχία,
Εκεί θα βρεις την Ευτυχία
πάνταρνη, αμόλυντη, μεγάλη.*

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ (Γαλήνη)

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Τι γράφτηκε αμέσως μετά το θάνατό του

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΙΣ - «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ», 1957

Τρίτη, 5 Νοεμβρίου του 1957, αποθέτουν τον Νίκο Καζαντζάκη στη γη που ήθελε να γερήσει, στο χώμα που όρισε τέλος της πορείας του, τον αποθέτουν σαν ήρωα και σαν προφήτη. Δεν είχε έρθει στον κόσμο όταν η Αθήνα ολόκληρη σενόδεφε στον τάφο του τον Αχιλλέα Παράσχο, - γεγονός σπουδαίο για την Ελληνική κοινωνία των χρόνων εκείνων, με όλα τα γνωρίσματα της εποχής. Κρατού ακόμη στα μάτια μου την κηδεία του Κωστή Παλαμά σαν εθνική εκδήλωση υψηλού επιπέδου και απάνιας ομορφιάς, σαν κορυφή λαού που ορθώνειται ελεύθερος και προκλητικός μέσα στην πιο άγρια σκλαβιά.

Και δεν ξεχνώ πόσες χιλιάδες Αθηναίοι βρέθηκαν γύρω από τον νεκρό Άγγελο Σιγγελινό και τον ένιωθαν πάντα ζωντανό, με τους στίχους του και με τη θαυμαστή φωνή του στ' αισιά τους. Μα ο Καζαντζάκης θαρρώ πως σπάθισε πιο ταχέως. Πιο ταχέως από τον Παλαμά γιατί κηδεύεται σ' ελεύθερη Ελλάδα, πιο ταχέως κι από τον Σιγγελινό γιατί ενταφιάζεται στην Κρήτη, που ξέρει καλύτερ' από την Αθήνα να κάνει το θρήνο πανηγύρι και σιγανά να δένει τη ζωή με το θάνατο.

ΑΙΜΗΛΙΟΣ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ - «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 29 - 10 - 57

Με τον θάνατο του Νίκου Καζαντζάκη η νεότερη πνευματική Ελλάς έχασε, μέσα σε σύντομο χρόνο, έπειτα από τον Σιγγελινό, τον δεύτερό στόλο της. Έχασε και η ελληνική νεότης ένα υψηλό υπόδειγμα ήθους. Διότι ο Καζαντζάκης ήτο ένας άρτιος άνθρωπος. Έκείς καιρούς όπου υπάρχει τόση πεινρότης αληθινών ανθρώπων και τόση κибδηλία χαρακτήρων, μορφές όπως του Καζαντζάκη είναι μια παρήγορη βεβαίωση ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν έχει ανεπανόρθωτα ξεπέσει. Χαίρνει ακόμη και κάποια δικαίωση από το είδος του πνευματικού αναχωρητισμού που ολόένα και αραιώνει γύρω μας κι' ολόένα νοθεύεται, ζωσμένο από τους πειρασμούς της μηχανικής μας ζωής, κι' ολόένα συμβιβάζεται με ό,τι γίνεται τρόπος βίωσης και ρουτίνα. Ο Νίκος Καζαντζάκης ήταν από την ηρωική γενιά των ανυποβιβαστών. Επιζή και δραματική συνάμα είναι η πορεία των τέτοιων ανθρώπων και γέρας της είναι μονάχα η συνεί-

δης ότι δεν υπήρξε προδοσία στο επίπονο χρέος. Το «νυν απολύτοις» είχε το δικαίωμα να ψιθυρίσει ο άνθρωπος που έσβησε προχθές σε μια κλινική του Φράνκφουργκ, γιατί όλη του η ζωή, από τα νιάτα που είχαν την σοφήν ωριμότητα του γήρατος, έως τα γερατειά που είχαν την αγωνιαστικότητα της νεότητας, **υπήρξεν ένας αδιάλειπτος μόχθος ψυχικής αυτοτελειώσεως.** Έμβλημα σ' όλον αυτόν τον αγώνα της ψυχής υπήρξεν αυτό που διαποτίζει ολόκληρο το πνευματικό του έργο: αγωνίζου για τον αγώνα, για την χαρά του να δίνεις τη μάχη σου **χωρίς την προσδοκία της ανταμοιβής για ν' αντιμετωρίσαι με το χρέος σου κάθε στιγμή...** Θρησκειντική, βαθύτατα, είναι η ουσία της μάχης αυτής και ο Καζαντζάκης είχε την χρησιμική παλαζαριά να μη της γίνει λιποτάκτης. Θρησκειντική είναι και η εμμονή σ' ένα ιδεώδες, όταν τούτο χαράσσει τον πύρινο κόκκο του γύρω από την ψυχή κ' εμποδίζει την εισβολή της ακάθαρτης βοής του κόσμου...

Φύσις ελεύθερη, αγρίως ελεύθερη, ο Νίκος Καζαντζάκης, θρησκευτής του απολύτου, είχε κατορθώσει να δαμάσει, τουλάχιστον για τον εαυτό του, το νόημα της ελευθερίας του και να το απογυμνώσει από κάθε επίκτητο συμβατισμό. Είχε αψηθή από πολύ ενωρίς κάθε προσχώρηση, κάθε αυτοδέσμευση, κάθε «στράτευση». Εξράτησε για την ψυχή του το μέγα δώρο της επιλογής ανάμεσα σ' ό,τι πιστεύεται καλό και σ' ό,τι πιστεύεται κακό, προσπαθώντας εκάποτε να παραμερίσει την επίφαση, τον συμβατισμό, και να φτάνει στην ιερή ουσία των πραγμάτων (...)

Θα ήταν πλάνη να υποτεθί ότι ο Καζαντζάκης είχε φτάσει σε μια καθρησκευτιστική βεβαιότητα που θα έθετε τέρατα στην αγωνία και στην αναζήτηση. Το μυστήριο του ανθρώπου είναι πιο πυκνό κι' από το μυστήριο του Θεού. Εξ' άλλου, οι θρησκευτές φροντίζουν πάντοτε να το ερμηνεύουν και να διεκδικούν την εμπιστοσύνη από τους πιστούς των, ανταλλάζοντας έτσι την αβεβαιότητα και την ταλάντευση με την νωθρήν ηρεμία της προσαρμογής.

Ο Καζαντζάκης υπήρξε πάντοτε στην αντίληψή του ένας από τους desperados του, τους ήρωές του. Αλλ' είχε την άσπιαν ικανοποίηση αυτής της αδιάλειπτης προσπάθειας - όπως έλεγε κάποι και στο αποκαλεπτικό μνημόσολό του, τον «Βίο και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά» - του να μετουσιώσει την ύλη σε πνεύμα, του να προσεγγίσει μιαν αλήθεια λυτρωτική, που ενώ κλιμακώνεται στη μετάβαση από το ένα πάθος στο άλλο, ημπορεί να οδηγήσει στην έννοια της απολύτου αποδεσμεύσεως (...)

Ένας ανήφορος, τραχύς, υπήρξε ο δρόμος του Νίκου

Καζαντζάκη. Τον εβιάσισε με πίστη, με αποστολική διάθεση και με την ιερή φλόγα του μύστου. Από το φθινόπωρο του 1906, όταν φοιτητής ακόμη, εξέδιδε το πρωτόλειό του «Ο όφις και το κρίνο», έως σήμερα - πενήντα συναπτά χρόνια πνευματικού μόχθου - ο Καζαντζάκης επύργωσε πυραμίδα έργων σ' όλους τους τομείς του έντεχνου λόγου - ποίηση, μυθιστόρημα, θέατρο, ταξιδιωτικές περιγραφές, δοκίμιο, μεταφράσεις - και η πνευματική του προσωπικότητα έχει την επιβλητική παγκόσμια αναγνώριση. Οι μεταφράσεις των έργων του έχουν φέρει την Ελλάδα και τη πνευματική της φαισηγνωμία στο προσκήνιο του διεθνούς ενδιαφέροντος. Κανένας άλλος Έλληνας, από την εποχή του Σολωμού, δεν εκινήθη με τόσην άνεση στον στίβο του ευρωπαϊκού πνεύματος. Ο θάνατός του είναι απώλεια εθνική και είναι πένθος για τους πνευματικούς ανθρώπους όλου του κόσμου.

I. M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ - «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», 29-10-57

Ο θάνατος του Καζαντζάκη ήρθε καθώς τον προσμέναμε. Ξαφνικά. Από τη μια στην άλλη στιγμή αυτή η μεγάλη καρδιά, που είχε μέσα της όλους τους πόνους της γης, όλες τις αγωνίες του ανθρώπου, που είχε μέσα της τον παράδεισο και την κόλαση, έπαψε να υπακούη, έπαψε να υπηρέτη. Τώρα ο Καζαντζάκης είναι νεκρός. Και το έθνος που τον προσηλάκισε, τον βλαστήμησε, τον απαυνήθηκε, έχει χρέος υπέρτατο να σκύψει απάνου στο παγωμένο του πρόσωπο και να συλλογιστή, μήπως τον έχει αδικήσει. Γιατί πολλά φοβούμαι, πως και με τον Καζαντζάκη έχει συμβεί ότι δεν είναι καθόλου ασυνήθιστο στην ιστορία των Ελλήνων, και την αρχαία και τη νεώτερη. Οι Έλληνες αγόρισαν, για να μην πάμε μακρότερα, το Λασκαράτο, καταδίκασαν την «Πάπισσα Ιωάννα» του Ροΐδη, άφησαν να σαπίσει στη φυλακή ο Θεόφιλος Καΐρης, εσχάτωσαν με μια τραγική εκλογική καταδρομή το Χαρίλαο Τρικούπη.

Ύστερα, ήρθε η ώρα της μεταμέλειας, η ώρα που έρχεται πάντοτε αργά. Η βιβλιογραφία μας και η μνημειογραφία μας είναι γεμάτες παλινωδίες. Οι περισσότεροι νεοελληνικοί ανδριάντες είναι ομολογίες ενοχής, μεγάλες πετρωμένες τύφεις. Δολοφονήσαμε τον Καποδίστρια κ' ύστερα του γράψαμε βιβλία, για να πιστοποιήσουμε, πόσο μεγάλο ήταν το δίκιο του και τον εστιάσαμε παντού μαρμάρινο, ακόμη και στο πανεπιστήμιό μας μπροστά (...)

Ωμολογήσαμε, πως άλλος πιο βέβαιος και πιο φιλοσοφημένος σατιρικός από το Λασκαράτο στη νεώτερη γραμματεία μας δεν υπάρχει. Εστιάσαμε το Ροΐδη καταμεσής της πεζογραφίας του δέκα-

τον ένατον αιώνα. Είμαστε πρόθυμοι σ' επανορθώσεις, καθώς είμαστε πρόθυμοι και σε καταδιωγμούς.

Η περιπέτεια του Καζαντζάκη είναι η τυπική ελληνική περιπέτεια του ανθρώπου, που την αξίζει την ανθρωπιά του. Ληλατήσαμε τα βιβλία του, για να βρούμε τεκμήρια κατηγορίας. Τον ερευνήσαμε καχύποπτα, για ν' αδράξουμε την ενοχή. Παρανοήσαμε το ηρωϊκό του θάρρος, τη δίψα του της ελευθερίας, ακόμη και τον απελτισμό του. Σταθήσαμε όσο δεν έπρεπε να σταθούμε στις υπερβολές του, στα σφάλματά του έσω (και ποιος στον κόσμο τούτο είναι αλάθητος;) και χάσαμε από τα μάτια μας τη συνείδηση της ουσίας. Ο Καζαντζάκης υπήρξε ένας άνθρωπος, που πάλαψε δεινά με τον εαυτό μου, με τους άλλους ανθρώπους, με τη μοίρα, με την ανθρωπινή αδυναμία. Έξελιχσε από την Κρήτη, για να κατακτήσει τον κόσμο. Άνθρωποι κάθε φύλης έσκιρταν απάνου στα χείμενά του και σκέβονταν ακόμη και πάντα θα σκέβονταν με θαυμασμό και συγκίνηση. Έφερε το ελληνικό μύνημα, τη Μεσόγειο, την Κρήτη στις πολιτείες και τους απέραντους κάμπους της Αμερικής, μίλησε την αφορεστική του γλώσσα σε μυριάδες καρδιές, έχαμε πολλά πνεύματα να σπλοχιστούν - κι' απάνου στα βαθύτερα και στα σημαντικότερα του ανθρώπου, στη ζωή και στο θάνατο. Ακαταπρόνοητος αεροναύτης του στοχασμού, σπυρόμισε πέφρες από τους πιο διαφορετικούς φιλοσοφικούς χώρους, πασιζόντας ολοένα να ιδί πάρα μέσα, να βρη την ατάγγελη αλήθεια (...)

Αξιοπαρατήρηση είναι και η επιθυμία του Καζαντζάκη να αναγνωστέται πάντα τα μεγάλα πνεύματα. Περισσότερο απ' όλους των ενδιαφέρουν οι ήρωες του στοχασμού και της ενέργειας. Ζη ανάμεσα στα μεγάλα αναστήματα και στα μεγάλα σύμβολα. Μεταφράζει τον Όμηρο και συνεχίζει τον Όμηρο. Είναι και ο ίδιος ένας Οδυσσεύς, γεμάτος δίψα ταξιδιού. Θέλει να γνωρίσει τους τόπους και τους ανθρώπους. Περιφέρει τον απελτισμό του όπου γης κι' όπου άνθρωποι. Μεταφράζει το Ντάντε, γιατί έχει γνωρίσει την κόλαση και νοσταλγεί τον παράδεισο. Μεταφράζει τον «Φάουστ», γιατί το πρόβλημα του προσορισμού και της ευτυχίας είναι άγνωστο μέσα του και οδυνηρό. Είναι ένας συγγραφέας, που ολοένα, προβληματίζεται. Θέλει να κατακτήσει την άρτια, την αζέρια και την υψηλή έκφραση. Θέλει να κατακτήσει το βαθύτερο νόημα των όντων (...)

Η εσωτερική ανησυχία τον απρόχνη προσπά. Είναι φίλος του Σβάιτσερ, που αφέρωσε και τη σοφία του και τη ζωή του στο καλό των ανθρώπων. **Να ο μεγάλος προσορισμός: να ξοδεύεσαι, για να**

ευεργετής τους ανθρώπους!

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ - «Η ΑΥΓΗ», 31 - 10 - 57

Μετά θάνατον φιλοτιμήθηκε η Πατρίδα να τιμήσει ένα ελιόθερο τέκνο της, τον Καζαντζάκη. Θα τότε θάψει «δημοσία διαπάνη»! Να τον τιμήσει νεκρόν, γιατί όσο εΐτανε ζωντανός και την τιμούσε ενζίνος και μέσα κ' εΐξω απ' τα σύνορά μας η Πατρίδα τον αποζηρέσει και τον πολεμούσε με όλες του τις εξουσίες: υπουργείο, Εκκλησία, Ακαδημία, Έντεχώς που ζούσε στη ξενιτιά. Αν ήταν εδώ κ' έγγραφ' εδώ, θα τον κενηρούσε πιο αποσιδηματικά ως αντίχριστο χίλι.

Στον τάφο του μόνο δάκρυς ταριάζουν τώρα. Πολλά, πρόσωτ' αζώμα, κι αντιγραφικά γρατήκανε στις εφημερίδες αυτών των ημερών για τον άνθρωπο και για το έργο του (...)

Ο Καζαντζάκης ήταν όχι τόσο ένας δημιουργός ηρώων παρά, πολύ περισσότερο, ήρωας ο ίδιος! Ήρωας της δουλειάς, της μάθησης, των ταξιδιών, της σκέψης και της αυτοαρχαρχίας. Θα μ'ίνει μοναδικό παράδειγμα αδιάκοπης προσπάθειας για την κατέχηση της κορυφής. Ο Σιγγελανός ήτανε πηγαίος πληθωριστός τύπος - εκρηκτικός και στη ζωή του και στους στίχους του. Εγτανε με άλματα στο τέχμα. Ήτανε προικισμένος από τη Φύση μέσα στη Φύση - αυτός το κέντρο. Ο Καζαντζάκης κατ'άκρον ν' αντιπατασταίνει τον αφορητισμό με τον «καιρό» και με τον «κόπο» - καταπώς ήθελε ο Σολωμός. Όμως κι ο «καιρός» κι ο «κόπος» αηήσανε τα έχνη τους στα ζεμένα του (...)

Το έργο του όλο είναι καταπληκτικό σε ποσότητα και σε ποιότητα. Σ' όλα τα είδη του εντέχνου λόγου σπάθηκε θαυμαστός, αλλά πάντοτε έντεχνος. Έγραφε δεκάδες χιλιάδες στίχους και πεζά. Κι όλα με την αγωνία της «έκφρασης μη περαιτέρω» (Έτσι ορίζει το λογοτεχνικόν ωραίο ο Μπεννέτο Κρότσε. Αλλά ο ορισμός του είναι μισός. Πρέπει και το περιεχόμενο νά ναι «αλήθεια μη περαιτέρω» - τουλάχιστο βάσιμα).

Οι νέοι (κ' οι γέροι) έχουνε να πάρουνε πολλά διδάγματα από τον Καζαντζάκη. Νάχουνε φιλοσοφικές περιεργειες, να μην είναι αδιάβαστοι και προχειρολόγοι, να δίνουν όλη τους τη ζωή στην Τέχνη και στο δούλεμα της έκφρασης - αλλά και στην αναζήτηση της αλήθειας, του δίκιου και της ελευθερίας (...)

Είνα περιεργή σύμπτωση (επάρχει και λόγος!) που οι μεγαλύτεροι συγγραφείς και φωτοδότες του έθνους έζησαν ή έδρασαν στο εξωτερικό. Από το Ρήγα ως τον Κορνή, από το Σολωμό (τα Ερτάνησα τότες εΐταν ... εξωτερικό) και τον Κάλβο ίσαμε τον

Ψυχάρη και τον Πάλλη.

Η μοίρα των εδών είναι η μοίρα του Παπαδιαμάντη και του Βουτιρά - ή ακόμα χειρότερα - του Λασκαράτου και του Ροΐδη. Κανένα ελεύθερο πνεύμα δεν είναι δεχτό εδώ. Προσεξτε ποιοί στέχονται στα ψηλότερα πόστα της πνευματικής μας ζωής και θα καταλάβετε τον Καζαντζάκη, που μπόρεσε να ζήσει και να δουλέψει και να μεγαλυνθεί στο εξωτερικό, για να ταφεί στο τέλος εδώ «δημοσία διαπάνη».

ΜΑΡΙΟΣ ΠΑΩΡΙΤΗΣ - «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», 1 - 11 - 57

Πολλοί τον λάτρωσαν, τον προηγάγησαν, τον λιθοβολήσαν - Έλληνες, φυσικά, τον Έλληνα Προφήτη. Τυφλωμένοι από πάθος, φθόνο και προλήψεις. Ή κλείνοντας εκούσια τα μάτια προς στην Αλήθεια του. Μα θα πρέπει, όλοι αυτοί, να μην τον γνώρισαν - έστω και λίγο - από κοντά. Αλλοιώς θα η εμπάθειά τους θάσβηνε μπροστά στον Άνθρωπο. Ο Καζαντζάκης - ο εναγώνιος, ο ερημίτης - είχε το χάρισμα να σε κυριεύει. Ούτε «χωζέρ» ήτανε, ούτε χαριτολόγος, ούτε διαχυτικός. Όμως πολύ σύντομα, ένοιωθες οικεία και άνετα μαζί του. Καμιά πόσα, καμένα «άγος» δεν έβαζαν φραγμούς στην επαφή. Σε λίγη ώρα είχες βρή ένα φίλο και, μαζί μια μεγάλη, ελληνική καρδιά.

Τις τρεις - τέσσερες φορές, που ιδωθήκαμε ζέϊνο τον καιρό, τις ώρες που καθήσαμε κουβεντιάζοντας μέσα στο σκιερό δωμάτιο, αγάπη κι αγανάκτηση μαζί με πλημμύρισαν. Αγάπη για ζέϊνον, αγανάκτηση για τους διώκτες του. Ο «προδότης των ελληνικών θεσμών» λαχταρούσε αδιάκοπα για την Ελλάδα - ο «άθεος» μιλούσε κάθε τόσο για την αγωνία του να βρη και να σώση το Θεό του - ο «αγήθιος» ήταν η φλεγομένη βάρκα της Αρετής - Ο «πουλημένος κορζονέζ» ήταν ο αχατάβλητος εραστής της Ελευθερίας... Φυσικά, για να τ' ανακαλύψης ολ' αυτά, δε χρειαζότανε να γνωρίσης από κοντά τον Καζαντζάκη. Ολόκληρο το έργο του 50 χρόνων, τα διαλέει. Χρειαζόταν όμως καλή πίστη και τίμιος νους για να τα παραδεχτής. Κι αυτά λείπανε απ' τους «σπαρωπέζ» του.

Άμα γνωρίζες όμως από κοντά τον Καζαντζάκη - πόσο επιζίνδωνη και τις περισσότερες φορές, απογοητευτική, είναι η προσέγγιση των ανθρώπων που τιμάς και θαυμάζεις! - άμα τον γνωρίζες από κοντά, έβλεπες πως ο καθημερινός Άνθρωπος ήταν ολότελα συνεπής με τον Πνευματικό. Πως δεν ήταν λόγια για κατανάλωση όσα είχε χαράξει στο χαρτί, αλλά η γραφή του αίματος και του νου του. Ο ένοικος Καζαντζάκης δεν πρόδινε ούτε κατά ιώπα εν το πνεύμα

του.

Ίσως το πιο χαρακτηριστικό - και το πιο ελγυστικό του - γνώρισμα, ήταν η απλότητά του. Ούτε ο πολύχρονος σποχασμός, ούτε η ακατάπαυστη μάχη του με τον εαυτό του, ούτε η παγκόσμια δόξα που είχε (τόσο αργά) κερδίσει, τον αποξένωσαν απ' τους ανθρώπους ή τούδωσαν την ελάχιστη έταρση (...)

Η Ελλάδα ήταν αδιάκοπα μέσα στις κοιβέντες μας. Οι μαζινοί φίλοι και, καμιά φορά, οι ξέφρενοι εχθροί. Ο Καζαντζάκης δεν αχαναχτούσε. Δεχόταν μαζρόθημα τους λιθοβολισμούς. Μόνο, μια σαγήμ ήπε λυπημένα:

- Γιατί φωνάζουν; Εγώ δε ζήτησα τίποτα, δε θέλησα να πάρω τίποτα από κανέναν. Ο καθένας κάνει το έργο του όπως νομίζει και όπως μπορεί. Ο καθένας προσπαθεί να υποτάξει την ήγη που τον καβαλλάει στη ράχη. Όλη μου τη ζωή πάλευα κι' εγώ, όπως όλοι. Έκανα αυτό που πίστευα, ας κάνουν κι' άλλοι αυτό που πιστεύουν (...)

- Θέλω να πάω στη Νότιο Αμερική, μου έλεγε. Είν' ένας κόσμος που δεν τότε γνώρισα και που μου ξιρνάει πάντα το νου... Θέλω να ξαναπάω στην Κίνα και την Ιαπωνία. Τεράστιες αλλαγές έγιναν από τότε που ξαναήμουνα εκεί...

Το πρώτο ταξίδι δε μπόρεσε να το πραγματοποιήσει ποτέ. Το δεύτερο, που το κατόρθωσε, τον έστειλε στον τάφο...

- Κι η Ελλάδα; τον ρώτησα.

- Η Ελλάδα είναι η μεγάλη Μάνα, έκανε ζωηρά. Δεν έχει σημασία κι' αν βρισκόμα μαζιρά της. Την Ελλάδα την έχω μέσα μου. Και πιο πολύ την Κρήτη... Έπειτα, κι εδώ που βρισκόμαστε είναι Ελλάδα. Την Αντίπολη δεν τη χτίσανε Έλληνες. Ίωνες; Μα είτε εδώ, είτε αλλού, η Ελλάδα μ' ακολουθεί, παντού και πάντα...

Έπειτα, πρόσθεσε πιο χαμηλόφωνα:

- Όμως θέλω να πεθάνω στην Κρήτη. Είναι η γη μου. Εξεί στο Κάστρο (Ηράκλειο). Κι' αν δεν προατάσω να πεθάνω εκεί, εκεί θέλω να με θάφουνε. Το χώμα της Κρήτης έφτιασε το αίμα μου - αυτό θέλω να το πιή...

Η Μοίρα δεν τον άφησε να ξαναδή τον ήλιο της Κρήτης. Μόνο η γη της θα τον δώσει τη στεργή χαρά...

Υποδειγματικές πράξεις

Σ' ένα λογοτεχνικό περιοδικό είχε δημοσιευθεί το 1959 η διαθήκη του μεγάλου Ελληνιστή Μανόλη Τριανταφυλλίδη, πρωτοπόρου της δημοτικής, που ακόμη και σήμερα η ελληνική νεότητα πορεύεται με τα επιστημονικά συγγράμματα που άφησε. Όπως αποδεικνύεται από το κείμενο της διαθήκης, ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης εκτός από ένας μεγάλος επιστήμων, ήταν και ένας πνευματικός άνθρωπος.

«Σήμερα, 2 Μαΐου 1956, ημέρα Τετάρτη, συντάσσω τη διαθήκη μου με σκοπό να χρησιμέψη η μικρή περιουσία μου και μετά το θάνατό μου για να συνεχιστή το έργο που θεωρώ από τα πιο απαραίτητα για την καλλιέργεια του Εθνικού μας πολιτισμού και την πνευματική πρόοδο του λαού μας. Παρακαλώ τους περισσότερους αγαπημένους μου συγγενείς, εξείνους που ξέρω πως δεν έχουν απόλυτη ανάγκη, να με συγχωρέσουν που δεν τους αναφέρω στη διαθήκη μου. Είμαι βέβαιος ότι θα καταλάβουν πως σωστά προτίμησα να διαθέσω όσο γίνεται περισσότερα από τη μικρή μου περιουσία για να εξακολουθήση και ύστερα από μένα το έργο της μεθοδικής καλλιέργειας της Εθνικής μας γλώσσας, έργο που του αφέρωσα ζώντας όλες τις δυνάμεις και την αγάπη μου, αλλά που χρειάζεται, για να συμπληρωθή, πολλές ακόμα και διαπανηρές προσπάθειες πολλών εργατών του πνεύματος ύστερα από μένα. Θέλω να ωφεληθούν κάπως από την περιουσία μου τα Ελληνόπουλα, γιατί αυτά βασανίζονται και ζημιώνουν από τη γλωσσική ακαταστασία που βασιλεύει στην παιδεία και τη ζωή μας.

1.- Κληρονόμο μου ορίζω το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, όπου δίδαξα γλωσσολογία οχτώ χρόνια, από τότε που ιδρύθηκε, το 1926, ως το τέλος του 1934, και που είναι το ανώτατο πνευματικό Ίδρυμα της Μακεδονίας, πατρίδας της οικογένειάς του πατέρα μου. Στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης αφήνω ολόκληρη την κινητή και ακίνητη περιουσία μου, που θα βρεθή όταν πεθάνω, με τους όρους και τα βάρη που ορίζω παρακάτω.

2.- Το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης θα φροντίση να ιδρυθή μέσα σε έξι μήνες από τη δημοσίευσή της διαθήκης ένα Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, που θα είναι στη ουσία παράρτημα και συμπλήρωμα της Φιλοσοφικής Σχολής. Σκοπός του Ινστιτούτου θα είναι να συμβάλλη με κάθε τρόπο, αλλά ειδικότερα με προγραμματισμένες εκδόσεις βιβλίων, στην καλλιέργεια και την αξιοποίηση της δημοτικής γλώσσας και την προαγωγή της παιδείας του ελληνικού λαού(«...»)

Από τις Ινδικές παραδόσεις

Το ποντίκι που έγινε τίγρης

Απόδοση: Χριστ. Καμινιώτης

Η ιερή πόλη του Μπεναρές των Ινδιών περιβάλλεται από ένα δάσος μέσα στο οποίο κατοικούν άγρια ζώα. Μέσα σ' αυτό το δάσος υπήρχε ένα όμορφο ερημητήριο όπου ζούσε ένας άγιος άνθρωπος, περίφημος για τη σοφία του και τις θείες δυνάμεις του. Πολλοί προσκνητές αφησιούντες τους κινδύνους των αγρίων θηρίων επισκέπτοντο τον άγιον, η ψήμη του οποίου είχε μαθευτεί στην ιερή πόλη. Όλοι όσοι πήγαιναν προς αυτόν έφερναν μαζί τους φρούτα και λουλούδια. Γιατί είναι γραμμένο στα ιερά βιβλία, πως ποτέ δεν πρέπει ένας προσκνητής να πηγαίνει με άδεια χέρια στον Κύριό του, ο οποίος του προσφέρει τους ανεκτίμητους πνευματικούς θησαυρούς. Κάθε ένας που τον επισκέπτετο θαύμαζε τη φιλία μεταξύ αυτού κι ενός ποντικού, που ήταν ο μοναδικός σύντροφός του μέσα σ' εκείνη την άγρια ερημιά.

Μια μέρα, μπροστά στα μάτια των μαθητών του, συνέβει μια περίεργη σκηνή που τους κατέπληξε. Μια γάτα είχε παρουσιασθεί ξαφνικά μέσα στο ερημητήριο και κνηγούσε τον ποντικό. Τρομαγμένος ο ποντικός έτρεξε να κρυφτεί στα πόδια του κυρίου του. Ο άγιος τότε με μια χειρονομία απλώνοντας το χέρι του πάνω από τον ποντικό, τον μεταμόρφωσε σε μια άγρια γάτα, η οποία πήγε αμέσως με την άλλη. Λίγο καιρό αργότερα ξετυλίχθηκε μια δεύτερη σκηνή μπροστά στους ίδιους μαθητές που βρίσκονταν εκεί. Ένας άγριος σκύλος κνηγούσε τη γάτα, η οποία τρομαγμένη κατέφυγε στα πόδια του κυρίου της. Αμέσως ο άγιος άπλωσε το χέρι του και τη μεταμόρφωσε σε σκύλο ο οποίος πήγε κοντά με τον άλλον. Μια άλλη φορά πάλι μπροστά στους ίδιους μαθητές μια βασιλική τίγρης της Βεγγάλης όρμησε μες στο ερημητήριο εναντίον του σκύλου, τον οποίον μεταμόρφωσε ο κύριός του αμέσως σε άγρια τίγρη.

Βλέποντες οι μαθητές του το θαύμα άρχισαν να γελούν, χωρίς καμιά έκπληξη λέγοντας ότι δεν ήταν μια πραγματική τίγρης, αλλά ένας μεταμορφωμένος σκύλος. Τότε το ποντίκι κοιρασμένο από τις πολλαπλές μεταμορφώσεις σκέφτηκε να σκοτώσει τον κύριό του για να ησυχάσει κι όρμησε επάνω του.

Και ο άγιος τον οποίο οι Ντέβας είχανε υπό την προστασία τους, με ένα και μόνο λόγο έκανε την τίγρη και πάλι ποντίκι. Και γυρίζο-

ντας προς τους μαθητές του οι οποίοι έπαψαν να γελούν, είπε: Για όσα καλά μας δίνει η δύναμη του Θεού, δεν πρέπει να είμαστε αγνώμονες. Πάντα να τραγουδάμε ένα τραγούδι αγάπης και ευγνωμοσύνης στην θεία του ύπαρξη.

Οι προηγούμενες ενσαρκώσεις μας

Κάποιος θα ήθελε, π.χ. να γνωρίσει τις προηγούμενες ζωές του... Αν όμως ήταν πραγματικά χρήσιμο να θυμάται κανείς τις προηγούμενες ενσαρκώσεις του, γιατί η Νοημοσύνη της φύσης άφησε ένα πέπλο στη μνήμη των ανθρώπων; Αν ήταν τόσο αναγκαίο, δε θα είχε αφήσει αυτό τον πέπλο και όλος ο κόσμος θα θυμόταν. Θέλετε να μάθετε τι θα γινόταν αν, στην παρούσα κατάσταση των πραγμάτων, οι άνθρωποι θυμούνταν τις περασμένες τους ενσαρκώσεις; Καθώς δεν έχουν εργαστεί πάνω στις αρετές της φιλελευλλαχίας της επιείκειας, της γενναιοδωρίας, όταν κάποιος θ' ανακάλυπτε ότι αυτός ή εκείνος του είχαν κάνει κακό, τον είχαν κλέψει, ή σκοτώσει ακόμα, θα βλέπατε πώς θα γύριζαν τα πράγματα! Θα υπήρχαν και πάλη διαμάχες χωρίς τέλος.

Ενώ αν δεν θυμάται τίποτα, αν δεν ξέρει ότι αυτός που ήταν ο χειρότερος εχθρός του σε μια άλλη ενσάρκωση είναι τώρα μέλος της οικογένειάς του - αυτό συμβαίνει συχνά - όλα πάνε καλά...

Η γνώση είναι συχνά επικίνδυνη. Η μόνη γνώση, πραγματικά χρήσιμη για σας, είναι αυτή που σας αποκαλύπτει τους νόμους της ζωής χωρίς να σας παροισιάζει άλλους πειρασμούς να σας εμποδίσουν να εξελιχθείτε.

Όμοιαμι Μιχαήλ Αιβανχόφ (Τι είναι ένας πνευματικός δάσκαλος)

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τον Κ. Καρνόαζη

Είναι τόσο πολύπλευρη και εξτεταμένη η έννοια της ελευθερίας, ώστε είναι φανερό να οδηγήσει τη σκέψη του ερευνητού σε ένα λαβύρινθο δεδομένων και πολλάκις αντιζυγισμένων επί του θέμα-

νομένου υπόψη ότι στην ανάγκη σπηρίχθηκε το βιολογικό ένστικτο της αυτοσυντήρησης, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ατομικότητα, τοιςτέστι να ικανοποιηθεί η ανάγκη του ξην και κυρίως του ευ ξην. Αφού γεννιόμαστε χωρίς να το θέλουμε, είναι μοιραίο και αναγκαίο να ζήσουμε. Έτσι λοιπόν δημιουργείται το δικαίωμα της ζωής και επομένως το καθήκον να προστατεύσουμε αυτήν την ζωντανή ατομικότητά μας και κατ' επέκταση την προσωπικότητά μας.

Όταν συνεπώς συνειδητοποιήσουμε ότι υπάρχει για τον εαυτό μας το δικαίωμα της ζωής, πρέπει να παραδεχθούμε ότι το κάθε τι που ισχύει για μας, ισχύει και για όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους και γιατί όχι και για όλα τα ζωντανά όντα επάνω στη γη; αφού όλοι εξαρτώμεθα από τον ίδιο δημιουργικό νόμο και έχουμε την ίδια ανάγκη και το ίδιο δικαίωμα ζωής. χρησιμοποιώντας το θείο δώρο - τον νόμο της ελευθερίας - ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση ταυτίζεται με τον νόμο του καθήκοντος.

Η πεποίθηση ακριβώς ότι έχουμε δικαίωμα να ζούμε και να προστατεύουμε τη ζωή μας, δημιουργεί και σε μας το καθήκον να σεβόμαστε τη ζωή και την ελευθερία των άλλων.

Αντίθετα όμως ο σημερινός άνθρωπος έχει παραπλανηθεί από την ύλη και έχει θεσπίσει ως γνώμονα της κοινωνικής του ζωής το αξίωμα "ο καθένας για τον εαυτόν του" πράγμα το οποίο ξεκινάει από τη σφαλερή εντύπωση της χωριστικότητας, δηλαδή ότι ο καθένας μας είναι κάτι χωριστό από το κοινωνικό σύνολο με συνέπεια να θεωρεί ως ξένο το περιβάλλον εις το οποίο ζει και να οδηγείται στην περιθωριοποίηση και στην απομόνωση, δηλαδή από την κατάσταση του Εμείς στην κατάσταση του Εγώ, μέσα σε ένα κόσμο γεμάτον ελαττώματα, πάθη, κακίες, φθόνο, ζήλεια, οργή, ψέμα, πλεονεξία κ.λ.π. με τα οποία είμαστε φορτωμένοι όλοι μας με συνέπεια να τα προβάλλουμε όσο απαιτητικά μπορούμε σαν ανάγκη ικανοποιήσεώς των, αυτοπεριορίζοντας ακόμη και την ελευθερία μας, με έδηλη την υποτελείά μας στους άλλους.

Ιστορικά είναι αποδεδειγμένο ότι οι άνθρωποι στην κοινωνική τους συγκρότηση, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: Τους δυνάστες εξουσιαστές και τους δυνάστευόμενους. Οι πρώτοι επιβάλλουν τις θελήσεις των εις τους δεύτερους, τους οποίους χρησιμοποιούν με κάθε τρόπο. Η μόνη δύναμη του δυνάστη εξουσιαστή, είναι η ικανότητά του να διαπιστώνει τις αδυναμίες των εξουσιαζόμενων και την προθυμία των να γίνουν εξουσιαζόμενοι, εξαγοράζοντες ακόμη και την ελευθερία των αντί διαφόρων ανταλλαγμάτων, μολονότι οι εξουσιαστές δεν διακρίνονται για ιδιαίτερη σοφία, ούτε για εξαιρε-

τικά χαρίσματα που να δικαιολογούν την άνοδόν τους εις την θέσιν του δυνάστη.

Η παγκόσμια ιστορία είναι γεμάτη από τέτοιους δυνάστες, πολιτικούς, θρησκευτικούς, ταξικούς, ρατσιστικούς κ.λ.π. και ο δυνάστευόμενος άνθρωπος να αγωνίζεται συνεχώς για την ελευθερία του με σκοπό την κατάκτηση της ευτυχίας, η οποία τελικά παραμένει ένα άπιαστο όνειρο.

ΌλIGOΙ είναι εκείνοι που κατορθώνουν να βρουν την ελευθερία και την ανεξαρτησία τους ψάχνοντας εις το βάθος της συνειδήσεώς τους όπου ανακαλύπτουν το τρισυπόστατο της διζής των προσωπικότητας, ήτοι το σύνολο των εκδηλώσεών της, που πηγάζουν από την τριπλή φύση της, δηλαδή: την υλικήν, την ψυχικήν και την πνευματικήν.

Χαρά σ' αυτόν που αναδεικνύει την προσωπικότητά του ισχυρή και ελεύθερη, διανύοντας με μεγάλα και σταθερά βήματα το μήκος της ζωής του, δημιουργώντας την ευτυχία για τον εαυτό του, και χαρίζοντας το μερίδιό που αναλογεί από τη διζή του ευτυχία και στους άλλους, βοηθώντας έτσι στην εξέλιξη του παγκόσμιου σχεδίου του δημιουργού με βάση το **γνώθι σαυτόν** και αποκορύφωμα την αιώνια γαλήνη, κατέχοντας επάξια το έπαθλό του πολέμοις και της αυτοθυσίας.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι ο Θείανθρωπος και γλυκός Ιησούς, ο οποίος με την διδασκαλία Του, την αγάπη Του για τους άλλους και την αυτοθυσία Του, απέδειξε ότι η **ευτυχία κατακτάται μόνο με την απελευθέρωση από τα δεσμά της δουλείας εις τα ανθρώπινα πάθη.**

Πολλοί είναι οι συγγραφείς, λογοτέχνες και ποιητές που εξήμνησαν την ελευθερία του πνεύματος, ανάμεσα δε σ' αυτούς και ο στωικός φιλόσοφος Επίκτητος που μας λέγει: Ελεύθερος είναι αυτός εις τον οποίον γίνονται όλα σύμφωνα με τη θέλησή του και τον οποίον κανείς δεν μπορεί να τον εμποδίσει, **αρκεί να μη βλάπτει τον εαυτόν του και τους άλλους** και διαταράσσει έτσι την ισορροπία του φυσικού νόμου, ώστε να μπορεί η ψυχή να εκδηλώνει χωρίς εμπόδια τις δυνάμεις και τις ιδιότητες που έχει, ούτως ώστε εις την απόλυτον αυτής ελευθερίαν από τα δεσμά της ύλης, να προχωρήσει εις την πνευματικήν της εξέλιξη.

Εξ' άλλων από τα διδάγματα της Θεοσοφίας, γνωρίζουμε ότι η πορεία του ανθρώπου από την πρώτη του εσπνοή κατά την στιγμή της γέννησής του μέχρι την τελευταία του εσπνοή την ώρα του θανάτου του, είναι για τον καθένα μία Οδύσσεια, δηλαδή ένα ταξίδι

γεμάτο περιπέτειες, εμπόδια, παγίδες και ελπίδες με ελάχιστες στιγμές χαράς και ευτυχίας μέχρι το λιμάνι της επιστροφής απ' όπου ξεκίνησε. Εκεί όπου σε μια κατάνσταση ηρεμίας και γαλήνης με το συναίσθημα της εκπλήρωσης του καθήκοντος, θα παραδώσει την ύλη και το πνεύμα εκεί απ' όπου τα πήρε, και το μεν σώμα στην αγκαλιά της μητέρας Γης το δε πνεύμα στον ουράνιο Πατέρα, περιμένοντας κάποια νέα μετενσάρκωση ξαναρχίζοντας από την αρχή, για μια καινούργια πορεία κατά την οποίαν όπως λέγει και ο Καβάφης (...) Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας, τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις, αν δεν τους κοιταξεις μεσ' την ψυχή σου...

ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Τον αείμνηστον Ακαδημαϊκόν Παναγιώτη Κανελλόπουλον, από το βιβλίο του «Ιστορία του Ενωπαϊκού Πνεύματος», Α, σ. 235

...Τι δίδαξε ο Κοπέρνικος και τί σήμανε η παρουσία του; Ας απορούμε τι λέει εν' από τα πιο μεγάλα πνεύματα των αιώνων, ο Γκαίτε. Σε μια σελίδα του σχετική με την θεωρία των χρωμάτων, λέει ο Γκαίτε: «Καμιά απ' όλες τις εφευρέσεις και πεποιθήσεις δε θα προζάλεσε στο ανθρώπινο πνεύμα μια πιο μεγάλη επίδραση απ' αυτήν που προζάλεσε η διδασκαλία του Κοπέρνικου. Μόλις πρόφτασε η Γη ν' αναγνωρισθεί ως σπρογγυλή και ως κλεισμένη στον εαυτό της, υποχρεώθηκε να παραιτηθεί από το τεράστιο προνόμιό της να είναι το κέντρο του σύμπαντος. Ποτέ ίσως δεν έχει προβληθεί στην ανθρωπότητα μια πιο μεγάλη απαίτηση. Και τι δεν εξαπλώθηκε και τι δεν έγινε καινός με την αλήθεια τούτη ο δεύτερος Παράδεισος, ένας ολοκληρωτός κόσμος αθωότητας, ποιητικής φαντασίας και ενσέβειας, οι μαρτυρίες των αισθήσεων, οι πεποιθήσεις μιας ποιητικοποιησεντικής πίστης! Δεν πρέπει ν' απορούμε αν ο κόσμος δεν ήθελε να παραιτηθεί απ' όλ' αυτά, κι αν εναντιώθηκε με κάθε τρόπο στη διδασκαλία τούτη, που όσους την παραδέχονταν τους έκανε, με το δίκιο τους, και τους προζαλούσε μάλιστα, να νιώ-

Σύμφωνα με το οδηγό, η διαοργάνωση του έργου σε λειτουργία
 με την επόμενη κατάσταση το πιο σημαντικό είναι η διαοργάνωση ()

ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Տնտեսական համակարգի փոփոխությունները (կառուցվածքային փոփոխություններ) կառուցվածքային փոփոխություններ են, որոնք կապված են համակարգի կառուցվածքի փոփոխության հետ, որն ազդում է համակարգի ֆունկցիոնալության վրա։ Նմանատիպ փոփոխություններ են համակարգի կառուցվածքի փոփոխությունները, որոնք կապված են համակարգի կառուցվածքի փոփոխության հետ, որն ազդում է համակարգի ֆունկցիոնալության վրա։

• **negotiation**

[illegible]

ՄԱՐԹԱՅԻՆ ԼՅՈՒՆԱՅԻՆՈՅԿ

[illegible]

Հիշե՛ք, որ ԱՅՔ հնազանդութիւնը չէր եղել միայն իր անհատական շահերի համար, այլ նախ և առաջ հայ ժողովրդի համար։

τους, στη αφή και στα μάτια τους. Η Γη δεν αναπαύεται (...) Ο Κοπέρνικος φώναζε ότι η Γη ταξιδεύει, ότι κινείται κι αλλάζει αδιάκοπα τόπο μέσα στο σύμπαν, ότι το παν είναι κίνηση. Κ' ήρθε έπειτα ο φιλόσοφος Τζιορντάνο Μπρούνο και θυσιάσθηκε στο βωμό της μεγάλης αυτής αλήθειας, άφησε να τον κάψουν ζωντανό. Ήρθε ο Κέπλερ και συμπλήρωσε φυσικομαθηματικά τη διδασκαλία του Κοπέρνικου, ανακάλυψε τους νόμους που διέπουν την κίνηση των πλανητών, και θεμελίωσε ριζικότερα την οπτική.

Ποιος μπορούσε πριν από τον Κοπέρνικο ή ακόμα και στις μέρες που στη Ρώμη καίγανε ζωντανό τον οπαδό του, τον Τζιορντάνο Μπρούνο, δηλαδή στις μέρες που ζούσε και δρούσε γιόλας ο Κέπλερ και ξερνούσε το πνεύμα του Γαλιλαίου, ποιος μπορούσε, στα τέλη έστω του 16ου αιώνα, να φαντασθεί ότι, πριν περάσουν ακόμα καλά καλά εκατό χρόνια, ο Δανός αστρονόμος Ραίμερ (Roemer), βασισμένος στο αλλόνητο πια δεδομένο της τροχιάς της γης και στο δεδομένο της τροχιάς του πρώτου δορυφόρου του Διός γύρω από το Δία (δηλαδή γύρω από έναν πλανήτη που εκτελεί μια πολύ μεγαλοπρεπέστερη τροχιά από μας), θα κατορθώσει μ' έναν απλούστατο πια συλλογισμό να μετρήσει την ταχύτητα του φωτός, παριστώντας την μ' ένα μικρό μαθηματικό τίπο;

Η μια αλήθεια ήρθε κοντά στην άλλη, ο νους ελευθερωμένος πια από τις ορεισιωδέστερες τουλάχιστον προλήψεις, τραβούσε θριαμβευτικά το δρόμο του, που κανένας διαγμός δε μπορούσε πια να τον φράξει. Χαρούμενος και περήφανος μαρτύρησε ο Τζιορντάνο Μπρούνο. Τον Κέπλερ τον διαδέχθηκε άμεσα ο Γαλιλαίος, που στη φυλάξή του τον επισκέφθηκαν άνθρωποι σαν τον Μίλτονα. Ο Γαλιλαίος, συμπληρώνοντας ουσιαστικά τις διδασκαλίες του Κοπέρνικου, του συμπατριώτη του Τζιορντάνο Μπρούνο και του Κέπλερ, θεμελιώνει την επιστήμη της δυναμικής και προκαλεί έτσι τον ερχομό του Νεύτωνα...

Η ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΑΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Οι πιο σημαντικές ανθρώπινες αξίες, που γι' αυτές μιλήσανε οι Μεγάλοι Δάσκαλοι και Μύστες, είναι χωρίς αμφιβολία η Αγάπη, το Δίκαιο και η Αλήθεια. Όλες μαζί έχουν συνισταφένη την Αγάπη. Στη συνέχεια απ' αυτές πηγάζουν η φιλία και η ειλικρίνεια. Οι δύο

Ανθρώπινες τιμές

Του Χαράλαμπου Μπάραζλη

Παρακολούθησα στην τηλεόραση μία προσωπική τιμητική διάκριση σ' έναν πνευματικό λειτουργό. Ήταν τόσο εμφανής η ικανοποίηση του τιμώμενου, που μου δημιούργησε σκέψεις και ερωματιζά. Γιατί τόση αγάπη και σημασία στις ανθρώπινες τιμές; Ότι καλό κάνουμε, δε το κάνουμε από καθήκον;

Το φαινόμενο είναι πολύ συνηθισμένο. Άνθρωποι του πνεύματος δέχονται προσωπικές διακρίσεις, συχνά τις επιδιώκουν και γίνονται πομπώδεις εκδηλώσεις. Πιστεύω ότι οι τιμές αυτές ζημιώνουν ψυχικά τους ανθρώπους αυτούς, γιατί κατά βάθος τους ζολακεύουν, χάνουν τον προσανατολισμό τους και θεριεύει ο εγωϊσμός.

Οι πνευματικοί άνθρωποι φωτίζουν την κοινωνία, χωρίς προσωπική ανταπόδοσης και χωρίς ιδιότητα. Αποσπρέφονται τις τιμές και η μόνη ευχαρίστησή τους είναι, ότι είναι χρήσιμοι στους συνανθρώπους τους.

Επειδή η αρετή διδάσκεται με το παράδειγμα και τα παραδείγματα αυτά μας αποπροσανατολίζουν, ας μη ξεχνάμε το απλό κριτήριο του αληθινά πνευματικού ανθρώπου, που έρχεται από τα βάθη των αιώνων: Ο πιο φωτισμένος άνθρωπος είναι πιο ταπεινός.

Όλες αυτές οι σκέψεις, μου θύμησαν τους λόγους του Πλάτωνα:

Εγώ λοιπόν φροντίζω, όταν έρθει η ώρα, πώς θα παρουσιαστώ στον κριτή με την ψυχή ιγνείστατη. Αδιαφορώ για τις τιμές των ανθρώπων, πολλοί από τους οποίους τις επιδιώκουν, αποβλέπω μόνο στην αλήθεια και προσπαθώ να είμαι όσο το δυνατό τέλειος, ασκώντας την αρετή.

Γοργίας, 526 D

«Εγώ μιν ουν... και σορώ όπως αποφανοῖμαι τω κριτή ως ιγνείστατην την ψυχὴν χαίρειν ουν εἰσας τας τιμὰς των πολλῶν ανθρώπων, την αλήθειαν σορώων πειράσσομαι τω ὄντι ως αν δύνωμαι βέλτιστος ων».

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ (Στοιχηματισμός πάνω στη ζωή μας)

Στο προηγούμενο τεύχος (σελ. 222), δώσαμε ένα απόσπασμα με τις ιδέες ενός σπουδαίου του Κρισναμούρτι για το νόημα του ζήτου και το ατομικό ατόμο στο Κρισναμούρτι. «Το ζήτημα είναι η αντί-Κρισναμούρτι με βάση τα εγρή: «Το ζήτημα είναι η αντί-Κρισναμούρτι με βάση τα εγρή και πωτάται ωστόσο η αίσθηση και τον ατομισμό (...). Είψ' όσον παύγει το πωτάει, να σφίξει να να παύγει και το πωτάει και το πωτάει. Το σφίξει και το πωτάει είναι τ' ατομισμό τον ζήτες. Το ζήτες σε σφίξει και το σφίξει φαίνεται το ατομ. Το ζήτημα, όσον γινάται το καταβύθισμα, είναι μια ζώνη αντισφίξης».

- Είπατε από πριν πως ο αγιασμός αβέλος ΠΑΥΤΩΝ ΜΕΤΑΒΑΣ, αυτός μελος της (Εροδοφωκλής) Εταιρείας και πρόεδρος της ομάς «ΣΥΚΡΑΤΗΣ» τον ομίστηα δε ζήτησε γι'.

Είπατε και ο αγιασμός αβέλος της Εταιρείας, μελος της (Εροδ) Εταιρείας από πριν και η αβέλος η μας (Οργάνω) Αξίωση - Αδελφότητα, μελος της (Εροδ) Εταιρείας και ζώνη τον αβέλος τον Αδελφότητα Αντώνιος Αδελφότητα.

ΣΟΦΙΑ ΔΗΜΙΣΤΑΝΙΔΗ

Είπατε από πριν η Σοφία Δημις, με μεγάλη η (Εροδ) Εταιρεία, με ομίστηα τον Αδελφότητα Στόχοι Ναύου.

Είδατε επί πολλαίτη στη ομάδα "ΑΘΗΝΑ" τον πρόεδρό της Εταιρείας ο αβέλος Διεύθυνσης και σφίξει ος της Σοφίας της. (Και της η Σοφία ήταν με σφίξει ος της Σοφίας και δέν έκανε να τις μετάνοι σε κάθε η (Εροδ) Εταιρεία.

ΑΡΡΕΑ

Στη πρώτη του Ημέρας Μεταξύ, η Ρωσική Βουλγαρία και η Ελληνική Κρατική Εργασία 10.000 δόλ. ελάττω, πρὸς τον ομοίον της (Εροδοφωκλής) Εταιρείας.

Εταιρεία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΡΙΟΥ 25 - 10671, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36 20 702

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

ΩΡΑ 8 Μ.Μ. ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

- 1 Τετάρτη ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Εργασία πάνω στο "Κλειδί της Θεοδοσίας", Συντονίστρια Σωτηρία Τερεζάκη.
- 2 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Βασ. Καρκαντζός: Μάγοι και αλχημιστές της Αναγεννήσεως - Τζιορντάνο Μπρούνο - Μέρος 2ον.
- 3 Παρασπ. ΑΛΚΥΩΝ, ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ.
- 6 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ'ΑΟΣ, Κων. Γρηγοριάδης: Παράλθον Παρόν Μέλλον
- 7 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Ε.Π. ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ: Μυστική Δοξασία - Προόμιο.
- 9 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Δημοκρατική και πολιτιστική Αναγέννησις της Ινδίας - Μέρος 1ον.
- 23 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Θ. Κατσιφής: Ελευθερία Βουλήσεως.
- 24 Παρασπ. ΑΛΚΥΩΝ, ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ.
- 27 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ'ΑΟΣ, Παν. Αναγνώστου: Αρχαιοελληνική Θεοδοσία
- 28 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Ε.Π. ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ: Μυστική Δοξασία - Προόμιο.
- 29 Τετάρτη ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Εργασία πάνω στο "Κλειδί της Θεοδοσίας", Συντονίστρια Ματούλα Μούγιου.
- 30 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Χρ. Καμαρωτάκης: Το Εσωτερικό νόημα του θανάτου - μέρος 2ον.

ΜΑΙΟΣ

- 4 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Ασπ. Κωστοβασιλή: Περί Αγάτης.
- 5 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Μιχ. Γρηγορίου: Το Άλμα - Βήτα της Θεοσοφίας
Dr ΠΑΣΚΑΛ.
- 7 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Θ. Καταιγής: Ελευθερία Βουλήσεως.
- 8 Παρασ. ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΔΕΥΚΟΥ ΔΕΥΚΟΥ
- 11 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Παν. Αναγνώστη: Αρχαιοελληνική Θεοσοφία
- 12 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφτζόπουλος: Ε.Π. ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ:
Μυστική Δοξασία - Στάντζα πρώτη.
- 13 Τετάρτη ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Εργασία πάνω στο "Κλειδί της Θεοσοφίας"
Συντονιστής Φαίδων Φιορέντζης.
- 14 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Πολιτιστική Αναγέννησις της Ινδίας -
Μέρος 2ον.
- 15 Παρασ. ΑΛΚΥΩΝ, ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ
- 18 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Μ. Μαύτα: Πνευματικότητα
- 19 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Πρώ Ζάραγκα: Εμπειρογνώσεις: «Οι καθαρμοί».
- 21 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Πλ. Κίμος: Η ύπαρξη του Θεού.
- 25 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Παν. Αναγνώστη: Αρχαιοελληνική Θεοσοφία
- 26 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφτζόπουλος: Ε.Π. ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ:
Μυστική Δοξασία - Στάντζα πρώτη.
- 27 Τετάρτη ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Εργασία πάνω στο "Κλειδί της Θεοσοφίας"
Συντονίστρια Ματούλα Μούγιου.
- 28 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Βασ. Καρζαντζός: Παράξελος - Ιατρο-
φιλόσοφος - Αλχημιστής.
- 29 Παρασ. ΑΛΚΥΩΝ, ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

ΙΟΥΝΙΟΣ

- 4 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Πρώ Ζάραγκα: Προσωκρατικοί φιλόσοφοι:
Εμπειρογνώσεις.
- 11 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ: Ομιλία ή συζήτηση.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «Ι.ΜΙΣΟΥ»
Βουζουργεστίου 25, α' όρο-
φος Κωδ. 106 71, είναι
ανοιχτά κάθε μέρα από
10.30 - 1, εκτός Σαββάτου
και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΔΩΡΕΣ

Παρακαλούμε όπως απο-
στέλλετε με ταχυδρομική
επιταγή προς: Περιοδικόν
" **Ι Λ Ι Σ Ο Σ** "
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25,
106 71, Αθήνα.
Επίσης αποστέλλετε με
ταχυδρομική επιταγή μόνον
εις:
Θεοδοσιζή Εταιρεία,
Βουζουργεστίου 25, 106 71,
Αθήνα.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κορναβίνος
Ηράκλειο: Μ. Λασηθιωτάκη
Κέρκυρα: Κάρολος Αγίου
Λαμία: Γ. Μουτάκης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Ναύπλιο: Χαρ. Μπάρακλης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σύρος: Π. Ζαχαρώνης
Χάλκίδα: Δημ. Δημαράτος
Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης
Κυπρός:
Αθην. Παπαδόπουλος
Α. Γρ. Δίξεντιου 29
Μέγαρο Λίπα 456
Τ.Τ. 6021, Λάρισα
Τηλ. 04654511 (Οιζιάς)

Στοιχείοι για Εξέταση & Βιβλιοδοσία:

ΤυποΚίνηση Α. Αλιξόπουλος
Σόλωνος 36, Κολωνάκι Αθήνα 106 73
Τηλ. & Fax: 36 36 969 & 57 26 760

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΑΜΒΛΙΧΟΣ

ΕΚ
ΙΑ

Ι

Α

ΤΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΙΑΜΒΛΙΧΟΣ

ΙΣΙΣ

ΑΠΟΚΑΛΥΜΜΕΝΗ

ΤΟΜΟΣ Α ΒΙΒΛΙΟ 2

H.P. BLAVATSKY

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΙΑΜΒΛΙΧΟΣ

ΙΣΙΣ

ΑΠΟΚΑΛΥΜΜΕΝΗ

ΤΟΜΟΣ Α ΒΙΒΛΙΟ 1

H.P. BLAVATSKY

ΜΑΡΝΗ 5-7 104 33 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 5221744 FAX: 5226581

H.P. BLAVATSKY